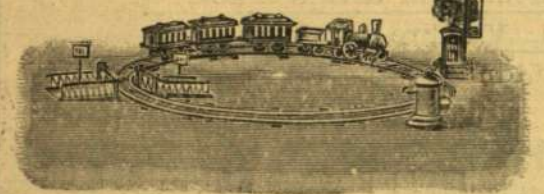

Vértess-féle sóborszesz Minden házban szükséges.

GERMANDRÉE

FRANCIA SZABADALOM. A szépség útja, ideális illattal feltöltött tartós, egészséges és diszkrét. A Germandrée az arcbőrnek egészséges és tiszta színt ad.

Vasutak és hadihajók óraművel. Nagyon célszerű ajándékok fiúk részére.

Síneken szelődő vonatok, 1-a óraművel, mozdonyval, 2 szalonkocsival 2 ft 80. Ugyanaz nagyobb órával, jelzőoszloppal és hangszóval 4 ft. Ugyanaz 3 szalonkocsival, vasúti ábráival és 240 cm. síkkörrel 5 ft. Olcsó vonatok 1 ft 50, 2 ft. és 2 ft 50. Vízben úzó hadihajók 1-a óraművel, 23 cm. hosszú 3 ft. 27 1/2 cm. hosszú 4 ft 50. 35 cm. hosszú 6 ft. Közvetlen megrendelhető 10723

KONRÁD JÁNOS első órágyárában, Brúx 1272. (Oesterházy). Gazdagon illusztrált árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

30 napi megtekintésre,

Árjegyzékem feltételei szerint, tehát kockázat nélkül küldöm utánvételre a 'Népszerű harmonikák' 1063. sz. hogy mindenki annak föltulmáhatatlanságáról meggyőződést szerzhessen. Ezen harmonikának nemcsak a billentyű, de a mely hangok és légszelepek részére is szavatolt előrehaladó pergetőjei vannak, továbbá 10 billentyű, 2 register, dupla hangolás, 48 hang, 3 sor trombita, mahagóni színen fenyvez, fekete lécezet, színes szelekkel, nikkelvel, duplafóval, fémcsarkvédővel. Nagysága 31 x 15 cm. Darabja 4 ft. Önképzőiskola minden harmonikához ingyen. Olcsóbb és kisebb harmonikák a harmonika-játszás megtanulására, főleg gyermekek részére, 1 ft 80, 2-2.20, 2.40, finomabb harmonikák 4 ft 50, 5-6-7-8-9-árjegyzékemből választhatók. Harmonikáimra mindenekelőtt vámkölteések, mert minden darab esztergásként készítem. Kérem azt figyelembe venni. Nincsen kockázat! Beszerzés megengedve vagy a pénz vissza. Széküldés utánvétel az érezhető hangszer-kivitteli óráig által.

Konrád János Brúx 1140. sz. (Oesterházy). Nagy és gazdagon illusztrált árjegyzék 800-nál több ábrával kívánatra ingyen és bérmentve. 10674

Kováts Béla Kocsiártyó Budapest, V. Liptó-körút 3. Ajánlja ugyanazt a rendszert modern hirtő raktárát. Alapított 1886. Képes árjegyzék bérmentve

KWIZDA FERENCZ JÁN. es. és kir. osztr.-magy., román kir. és bulgár fejed. udv. szállító, Kerületi gyógyszerész Korneuburgban Bees mellett. Kwizda Fluidja Kigyó vészjeggyel (TURISTA-FLUID). 10681 Régi jóhírű diét-kosm. szer (bedörzsölésre az emberi test izmainak és izmának erősítésére és edzésére. Eredményesen használva turisták, kerékpárosok a lovagló állat nagyobb táruk utáni erősítésére és erőtőlétére. Árak: 1/2 palack K 2.- 1/4 palack K 1.20 Kapható minden gyógyszer-tárban. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerésznél, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-ut 26. sz.

VASÁRNAPI UJSÁG

49. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, DECEMBER 4.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyszéves 24 korona. Csupán a egyszéves 16 korona. A POLITIKAI UJDONSÁGOK egyszéves 10 korona. Külföldi előfizetőknek a postai megfizetéses vitellőj is csatolandó. POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt félévre ... 12 * VASÁRNAPI UJSÁG félévre ... 8 * (a Világkrónikával) félévre ... 5 *

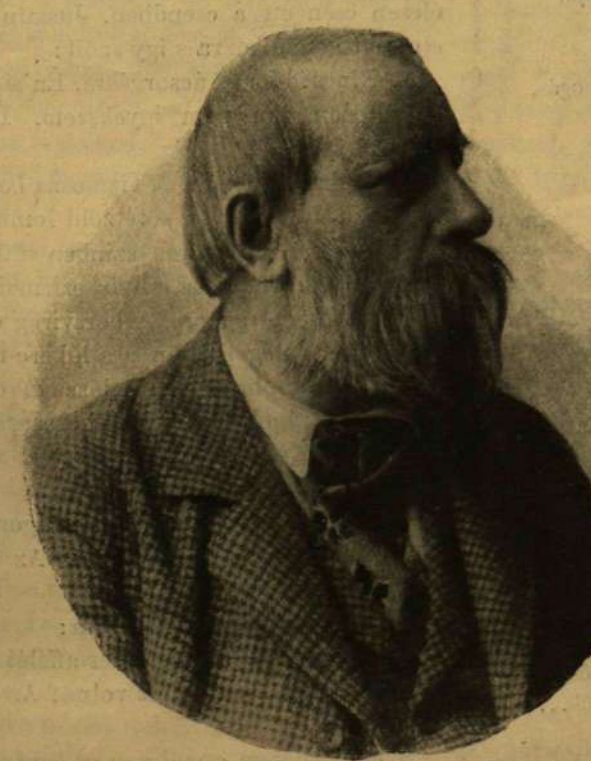
AZ EMBER TRAGÉDIÁJA PRÁGÁBAN.

Vrchlicky Jarosláv és Brábek Ferencz arczképeikkel.

HA KÉTSÉGTelen is, hogy lassanként kezdenek bennünket már észrevenni a külföldön, irodalmi bevitelünk azért még mindig óriási mértékben meghaladja a mi csekély kivitelünket. Idegen munkák fordításai úgyszólván napról-napra jelennek meg nálunk, míg a külföldön csak elvétve kerül felszínre egy-egy magyar munka fordítása. Arról, hogy a francia vagy olasz könyvpiacra nem az iróink képviselve volnának, nem igen szólhatunk. Az angolok jóformán csak néhány Jókai- és Mikszáth-fordításról tudnak, csupán a németeknél, közvetlen szomszédainknál találunk kiváló iróink valamivel nagyobb arányban átültetők. A többi irodalmakról ne is szóljunk. Mi tudomást veszünk a nagy arányokat öltő orosz irodalomról, a lengyel, szerb, stb. irodalmakról, ók nem a miénk. Egy kivételt tehetünk: cseh szomszédaink. Mi alig tudunk róla, hogy a csehek nagy

rokonszenvvel kutatják át klasszikusainkat, modern iróinkat egyaránt, s a mit és a mennyit csak lehet, megismertetnek a cseh olvasóközönséggel. Ime, az «Ember tragédiájá»-t felújítva adták elő közelebb a prágai nemzeti színpadon. Ezelőtt néhány évvel színre került már egyszer, még pedig páratlan tetszéssel egy hónapon keresztül úgyszólván megszakítás nélkül adták összesen 31-szer, a mi ott óriási sikert jelent. A cseh nemzeti színház, a «Národní Divadlo», egyike a legkiválóbb műintézeteknek, de programjában a zenés és nem zenés művek, operák, drámák, vígjátékok egyaránt hely foglalnak és így, ha még tekintetbe vesszük, hogy Prágában a művészirányok meglehetősen fejlettek, büszké lehetünk a mi Madáchunkra, és hálások azoknak, a kik ezt az ünnepelést nagy költségek megszerették. A tragédia hatása külsőleg is nagy volt, annyira, hogy egyszer a Marseillaise-jelenet után oly zajos jelenetek játszódtak le a közönség körében, hogy Thun gróf akkori helytartó közbelépésére a darabot le kellett venni a műsorról.

Az igazgatóság jó izlésének s a fordítók utánjárásának köszönhető, hogy a darab nem aludt el végképen és a jelen évben, bár az idény végén, de fényes sikerrel ismét színre került. A fordítást és a színre alkalmazást magát nem ismerjük, de a fordítóknak, Vrchlicky Jaroslávnak és Brábek Ferencznek személyisége biztosított nyújt, hogy a színpadi izlés szempontjából, valamint magyar szempontból is megfelel a kívánalmaknak. Brábek Ferencz egyike irodalmunk legbüzsőbb külföldi ismertetőinek. Született 1848-ban, Branoviceben, Csehországban; középiskoláit részben Magyarországon, Miskolcon végezte, a honnan a magyarság iránti lelkes szeretetet vitt magával. 1881 óta tanítja a prágai egyetemen, majd később a prágai kereskedelmi iskolában a magyar nyelvet és irodalmat. Egész életét úgyszólván a magyar nyelv s irodalom ismertetésének szentelte, s ezért a Kisfaludy-Társaság 1899-ben azzal tisztelte meg, hogy külföldi tagjai közé választotta. Mikor megválasztásáról értesült, hibátlan magyarsággal, meghatott hangú levelet írt Radó Antalnak. a

VRCHLICKY JAROSLÁV.

BRÁBEK FERENCZ.

Millennium-telep NAGYÓSZ. Legelősebb árak. Legelősebb árak.

Szép és tartós szőlője csak annak lesz, a ki ingyen kéri Magyarországon legnagyobb szőlőiskolájának árjegyzékét, a mely szőlőiskola állami segítséggel és állami felügyelet mellett létesült. 10715

Soványosság! Szép testet ad a D. Franz Steiner & Co. Berlin csoport. Állal. Aranyéremmel kitüntetve Páris 1900. Hygiene-kiváltság és Hamburg 1901. 6-8 hót alatti már 30 fontnyi gyarapodást eredményez. Orvosi rend. szert. Súlyosan becsült. Nem szédülés. Számos kíméltől. Ára kartononként 1 kor. 50 fill. Postaiutvány vagy utánvétel. Szállítja: 10138 TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész, Budapest, 18. Király-n. 12

SZÉNÁSY HOFFMANN ÉS TÁRSA selyemáruháza BUDAPEST, IV. KER., BÉCSI-UTCZA 4. SZ. A KARÁCSONYI NAGY ALKALMI VÁSÁR melyen leszállított árak mellett november 14-én kezdődik és december végéig tart, mely alkalommal a raktáron levő árak feltűnő olcsó árak mellett adtnak el. Többek között: Mosóbárányok mtrj 48 krtól Csipkeruhák 12.-frttól Sima liberti sáblime minden színben mtrje 75 kr. Mintázott japáni liberiselyem 65 * Louisine brillante 75 * Mintázott fekete selymek 85 * Louise brillante 75 * Nehéz skót louisinek 1.05 * Valódi japáni kaikis 85 * Fekete nehéz suhogó reklám-taffota 95 * Nehéz suhogó reklám-taffota minden színben 1.28 * Óriási választék blouse-selyemmaradékokban, nagymennyiségű juponselyemmaradék föltűnő olcsó árban. Mintákat kívánatra készséggel küldünk. SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA selyemáruháza 10712 BUDAPEST, IV. KER., BÉCSI-UTCZA 4. SZ.

Villanyos zseblámpa. Könnyű nyomasztásra azonnal világos villanyos fény sugárzik. Teljesen veszélytelen. Könnyű és kényelmesen zsebben hordható. E lámpát évekig lehet használni, mivel a kiegészítő batteriát újjal lehet pótolni. Ára teljesen felelőssé 3 k. fényerővel 4 k. Féltárolás darabonként 1 k. Előfizetés vagy utánvétel. 10616 J. KONIG, Wien, VII., Westbahnstrasse 36.

5 koronáért küldök 4 1/2 kgr. (kb. 50 drb.) a sajátosnál kevésbé megsemmisült finom, enyhe 100% pipereszappant róza, lilomtej, orgona, ibolya, rezeda, jázmin és gyöngyvirágból szűpen esszenciákkal, a pénz visszates megküldése esetén, vagy utánvétel küldi. KANN IGNACZ Wien, II., Castellejgasse 4.

Kávé közvetlen behozatal. Legjobb, jóízű árúkat kezeledtek. Bérmentve elővételre utánvétel kíló 4 1/2 10082 Santos, kiválóított . . . frt 5.35 Salvador, zöld . . . 5.85 Arany Jáva, sargás . . . 6.20 Gyöngykávé, legfin. . . 6.22 Cuba, kiváló finom . . . 6.75 Ceylon, kékeszöld . . . 7.10 Portorico, nagysemű . . . 7.20 Cuba-gyöngy, legkiv. fin. 7.70 Kimerítő árjegyzék ingyen. GIOVANNINI ÉS TÁRSA Fiume, postafiók 133. A/6.

Olcsó cseh agyttól! 3 kíló: új foszított 9.00 K, jobb 12 K, fehér pehelypuha foszított 18 K, 24 K, hódolár pehelypuha foszított 30 K 36 K Szállítás portmentes, utánvétel. A kicserélés és visszavétel portmentes ellenében megengedtetik. 10914 Benedikt Sachsel, Lobes 279. Post Pilsen, Böhmen.

SCHÖNWALD IMRE magyar órásmester és ékszergyáros Pécssett 122. sz. Legalkalmasabb, maradandó értékű ajándék-tárgyak! Valódi 14 karátos arany, szép ékkövel 12 kor. Valódi ezüst gyűrű, mely úgy ragyog, mintha a legszebb gyémántokkal lenne kitérve 2 kor. Természetes nagyságban, műzománéz, 14 karátos aranyból 10 kor. ezüst aranyozott 3 kor. 60 fill. Párizsi tűzománéz amulett művészi kivitelben ezüst aranyozott 5 kor. aranyból 12 kor. Hajnalka, ezüst tula remon-solir, dupla köpenyvel, 3 ezüst fűzővel, 10 rubinkövel gyöngyű arany betéttel 20 kor. Halálfejes gyűrű 2 kor. 40 fill. Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, (IV. Egyetem-utca 4.) 10588

ki őt a társaság nagygyűlését követő lakomán felköszöntötte. E levelében ő maga a következőket írja a magyar irodalom ismertetése terén kifejtett munkásságáról:

„Mint a magyar nyelv és irodalomnak tanítója a cseh tudományos egyetemem 1883 óta a magyar irodalom minden korszakaiból felolvasásokat rendezek, mely előadások immár hosszú sora az egyetem évi katalogusaiban fel van tüntetve.

Petőfi költeményeinek nagy részét már évek előtt cseh fordításban adtam ki, Jókai- és Mikszáthból sokat fordítottam cseh nyelvre (»Az arany ember«-t, »Az élet komédiái«-t, stb.) s a drámai irodalomból »Aesopus«-t Rákositól, »A proletárok«-at Csikyól, a »Csók«-ot Dóczyól, s legutóbb Madách kiváló és megáható művét, »Az ember tragédiája«-t mutattam be a cseh nemzeti színház színpadján a cseh közönségnek. Arany Jánosról a »Česká Revue« lapba egy hosszabb irodalmi tanulmányt írtam, s most kedvenczemre, Petőfi-re jött a sor.

Hogy »Buda halála«-nak költőileg is legméltóbb és legsikerültebb fordítását mutathassam be, nemzetünk legnagyobb költőjével, Vrchlicky-vel szövetkeztem s a fordítást a cseh Ferencz József-akadémia adta ki.

Most csehek számára a magyar nemzeti irodalom történetét írom.

Ezek csak a legfőbb mozzanatok hosszú működésem folyamából.

Tövises útonom sokféle kellemetlenséget kellett tapasztalnom, de sikerült is néhány őszinte barátot szerezni a magyar ügynek és irodalomnak.

A cseh sajtó tájékozottsága magyar ügyekben neki köszönhető. Ő hívta fel a magyar irodalomra figyelmét Vrchlicky Jaroslávnak, a csehkek jelenleg élő legnagyobb költőjének.

Vrchlicky Jarosláv, családi néven Frida Emil 1853-ban született Lounyban, Csehországban. Theologiai tanulmányokat végzett és mint tanár működött. Hamar érte el az első irodalmi sikereit, a melyek mindig csak fokozódtak. 1893-ban irodalmi érdemei elismerésül a prágai egyetem tiszteletbeli doktori czímmel ruházta fel, majd az irodalmi tanszékre hívta meg őt. Ő felsége pedig a bécsi urak háza tagjává nevezte ki. Vrchlicky ritka nagy termékenységű költő. A költészet minden fajtában kitűnt, de különösen mély, tartalmas lírája szerzett neki európai nevet. Mint műfordító is igen becses művekkel ajándékozta meg nemzetét: Faustot, valamint Dante, Ariosto, Tasso munkáit az ő fordításában élvezheti a cseh közönség. Hogy a magyar irodalommal is foglalkozni kezdett, az, a mint említettük, Brábek Ferenczcel való barátságának köszönhető.

1894-ben jelent meg kettőjük fordításában Arany János »Buda halála« — melyről Brábek levelében is szó van, — ez a csaknem lefordíthatatlanul nehéz nyelvű költői mű, a melynek lefordítása egyrészt teljes nyelvi és tárgyi ismereteket, másrészt a formának legáltalában is hasonló mesterét kívánja meg, a milyen a mi Arany Jánosunk volt. Ők készítették el az »Ember tragédiája« fordítását is. Nagy gondal, de egyszersmind kedvteléssel, úgy hogy Vrchlicky még a színrealkalmazás munkáját is állandóan figyelemmel kísérte. Valószínűleg dolog tehát, hogy, mint egy magyar napilap jelentette, Prágában mint valami látványosságot fogták fel Madách művét.

Hogy ez a két kiváló fordítás hogyan készült, azt kérésünkre a »Vasárnapi Ujság« számára maga Vrchlicky írja meg néhány sorban.

»Hogy mint vélekedem a két költőről? A ki nem ismeri a költő hangszereit, az rossz tolmácsa lesz. Ám a gondolatok mélysége, a művészi forma ritka tökéletessége annyira lenyűgözte lelkemet, hogy setjetik velem a hangszer búját is. Brábek barátom hű segítségének köszönhetem, hogy Aranyt csaknem szóriszóra fordíthattam és mondatom, azok az órák,

a melyeket ezzel töltöttem, szellemi munkásságomnak legboldogabb pillanatai közé tartoznak. Örülök, hogy együtt fogunk foglalkozni Petőfivel, ezzel a szuverén lírai fejedelemmel. Madách a sas, a mely a mélységek felett lebeg, Arany a klasszikus verőfény nagy, mámorító, nyugodt napja. Boldog voltam, hogy Brábek megbízható és alapos segítségével mindkettővel az eredeti legalább is megközelítő formában gazdagíthatam a cseh irodalmat.

Íme, mily kitűnő ítélet nyilvánul ezekben a rokonszenves és érdekes sorokban, a melyekből arról is értesülünk, hogy egy új cseh Petőfi-fordítás is készül.

Bemutatjuk ez alkalommal arcképét is nemzetünk e két barátjának, a kik oly sokat munkálkodtak, hogy a magyarság és a magyar irodalom iránti rokonszenven honfitársaik közt létre jöjjön.

Siklóssy László.

VRCHLICKY KÖLTEMÉNYEIBŐL.

A cseh eredetiből fordította Siklóssy László.

Még egy kicsit.

Még egy kicsit! Így szól hozzád a gyermek
Ha megzavartad játékába' már.
Ah, perczek is ép úgy elsietnek,
Mint légen át a gyorszárnyú madár ...

Még egy kicsit! Így szól a két szerelmes
Egymásra néznek, kézbe-kéz ...
A vágy szavára lesz a hold figyelmes,
Egymástól való, ah, milyen nehéz!

Játék, szerelmünk, véget ér, hiába.
Még egy kicsit! szől még félnék szavunk,
Bár homlokunk egy felszántott barázdá
S a szívünk érzi: a végnél vagyunk.

Még egy kicsit! miért? ugyan ki mondja?
Még egy kicsit...? Mert tudjuk, biztosan,
— Bár átkozott volt éltünk annyi gondja, —
A legszebb percz még mindig hátra van.

Giotto és a lélek.

Egy este félálamban ott ült műhelyében
Giotto. A festő vágya tölté el szívét
És elgondolkodott: Vajjon, hogy fessem én a lelket?
Így üldögélt ott és leszállt az éj.
Elült az utca-lárma, csillagok ragyogtak,
Fényük tetőkön, kupolákon visszatükröződött
És Giotto álamban csak eltűnődött:
Az ember lelket hogy fessem le vajjon?
Egyszerre, úgy rémlett, hogy alig hallhatóan
Kopogtattak műterme ajtaján.
Így csak egy gyermek uja tud kopogni,
Vagy kis leány, kinek félnék lépéseit
Félig kíváncsiság, félig első szerelme hajtja.
S egyszerre az jutott Giotto eszébe,
Hogy hátha eljött most hozzá a lélek,
Hogy ő lefesse — s újra hallatszót a kopogás,
Mint a mikor a tél fagyában a madárka
Csörével az ablak tábláját verdesi.
És Giotto álma karjában mosolygott:

Az álom édes, jóleső nyugalma
Úgy elringatta testét, szellemét,
A melyet munkájában elcsigázott,
Hogy Giotto fel se kelet — és csak mosolygott.
Biztosra vette, eljön még a vendég ...
És hallga, a kopogás hallszik harmadízben
Majd újra, csendesebben, mint aranylegyecske,
A mely megszólaltatja a lég halk harangját.
S ő ábrándozva fel se kelet: úgy elnyomá az álom.
Ám reggel oly üresnek érezé szívét,
Tervére eszmélt és feltette ismét,
Hogy a lelket lefesti ... Ám ihlet nem érte.
És várt és várt sok hosszú éjen át,
De ajtaján már senki sem kopogtatott.
Elült az utcalárma, csillagok ragyogtak
Fényük tetőkön, kupolákon visszatükröződött
És a mi Giottonk majd meghalt a vágytól ...

Tudod-e te, ki mindig a szépséget kutató,
Mért meséltem e mesét neked?

JÁTÉK.

Írta PETELEI ISTVÁN.

Derült júniusvégi délután, a mint kutyával,
puskával ballagok fel a vízmosáson, egy kis
parasztleány ér utól.

Mezitlábos, nagyon felpakkolt utas volt; karján
lógatva a csizmáját; átalveto a hátán;
széles szalmakalap a keszkenője felett; csinos,
kissé szeplő sarczú; fényesszemű; elég erős-
testű, de leányosan lágy, hajlékony, jóízű fehér-
nép. Gyorsan elcsapva mellettem, megállítottam:

— Hova, leányom, ily sietve? Tán szolgálni
indulsz?

— Dehogy, — vetette oda — haza megyek.

— Elfusz, ha így sietsz a hegynek fel.

— Hát aztán? (A vállát könnyen megrántotta.) Jó dolga van annak, a ki sétálhat.

— De úgy futsz, mintha kergetnének.

Mosolyogva az incselkedő hangra, meglasztija a lépését és felszemet vetve reám, így szól:

— Szököm is.

Szép búzavirág szeme, ragyogó fogai, könnyen
ringó, üde, tiszta fiatal teste szinte kihív
arra, hogy folytassam a szót.

— Szüksz? Haza?

— Haza az édes apámhoz; — hazulról, az
uramtól.

— Mit tesz az? Otthagytad az uradat? Előle
szüksz?

Megállott s halkabban mondta:

— Meg... vert.

— Meg-e? Az hiba. Részolgáltál tán?

— Én?

Megindult és könnyen legyintett.

— Bolond, hogy kezét tette rám. Hát mivel
szolgáltam volna rá?

— Vagy tán megunt?

Gyorsan visszafordult s hegyesen vetette oda:
— Hogy engemet megunt volna? Hiszen
csak a tavaszon hiteltünk meg. Tán megcsúfultam
volna azóta? Nem. Tiszta bolond volt. Aztán
most lássa ő.

— Nézd csak. Haza mégysz. (Megállott.) Az
apád odahaza a kapu előtt meglát s így kiált
reád: »Te, Kati« ... Így hívnak?

— Nem ... Jusztin a nevem.

— Tehát: »Jusztin, mit tekeregsz itt? Hol
az urad? Itt a helyed?« és ő keme is meg talál
czibálni. Mit mondasz akkor apádnak?

Egy rigó fűtyölt valahol a szeretőjének a
cserfák közt, unszoló, csalogató hangon, mely
élesen csengett a csendben. Jusztin messzire
elnezett gondolkozva s így szólt:

— Nincs időm az ácsorgásra. Én sietek, mert
elsőtétedem, ha nem igyekszem. Itt marad
maga?

Gyönyörű idő volt. A vízmosás bokrai meg-
színesedtek. A kövér sötétzöld lomb felett, az
ágak hegyén, égő piros színben sütkéreztek a
friss levelek. Vadrózsa elnyílt szirmai szállongtak
le a finom gyeperre. A borsvirág édes illata
lengett a meleg szellőn s a löhere meggyzsin
bojtja ittasan hajlott le a jószágú demukára.
A harangvirágok bólintanak hosszasan, a mint
a siető menyecske fersingje szelet ver rájuk.
Utána kiáltak, hogy megállítsam:

— Nem talált valami hamisságot az urad,
Jusztin? Nem néztél-e félre? Az urad tán
azért bántott ...

Megállott s csengve riad rám:

— Miket beszélt? Hogy mer affélét beszélni?
Miféle hamisságot talált volna? Az nem igaz,
tudja.

Azalatt beérem csendesen az ösvényen.

— Ne haragudj, leányom ... ok nélkül; ha
tisztá a szived.

— Az aztán tiszta, tudja... De a mennyi
férfi, az mind lelketlen. Roszat szeret mondani
az árva fehérnépről. Igen, de magának már
több esze lehetne, mert őszül a haja. Az én
szivem tiszta... tudja... S ő ma reggel mégis
azt mondja nekem: »A tegnapi táncban
ugyan megropogtatta a derekadat Sándor Pista;
jól esett neked?...« »Jól esett« — azt mon-
dom truczczból vissza, pedig nem is volt igaz.
Arra kiment a házból és úgy becsapta az ajtót,
hogy a gerendáról leesett a biblia. S látom,
mint sétál a bolond az udvaron. Én se mentem
ki... csak nem vagyok bolond.

... De aztán későn bejött, hogy ismét belém
kössön... Reám se néz, de azt mondja: »Ad-
tál-e vizet a tehénnek?« »Adjon — azt mon-
dom — a kié.« Arra elém szökik. »Így beszél
velem itt valaki?« »Úgy-e?« azt mondja és
szítja a Krisztust ok nélkül, mert ő káplár volt,
tudja... a 62-eseknél. De itt nincsenek sár-
csik... tudja...

A Jusztin ajaka ellágyult s a hangja rebegni
kezdett. A kutyám leült a hangváltozásra, fel-
nézett a menyecske s megsztizotta első láb-
ával.

— Menj el — kiáltott a kutyára Jusztin —
most nincs kedvem... Arra nem szólt hozzám
az uram délig, hanem dül-ful, mint egy farkas.
Akkor bejött, felkőnyököl a terített asztalra s
azt mondja: »Mikor dőlzs ismét Sándor Pista-
ra?« Én mit szőljak? hanem mérgesen el-
fordultam s felkelek az asztal mellől. Erre ő
részap az asztalra s a nagy poharat el is törte,
a mit az én édesanyám vett a vásárhelyi vásá-
ron egy ezüstforintért. »Szégyelje magát« —
mondom — s arra odaszökött hozzám és
meg... megütött en... ge... met... Oh,
milyen utálatos, milyen gyalázatos. Soha...
soha, sohase szóljon hozzám. Aztán, most itt
vagyok, lássa. Hát nem gyalázatos ő? —
mondja?

Sirt. Illet neki a sírás. A könyvet kitörülte az
öklével. A melle úgy hullámozott, mint a tömött
búzamező, ha a szél bolygatja.

— Megvert... de soha én többet a lábamat
a házába nem teszem. Nem. Még ha térdem kér-
lelne is. Úgy utálok, tudja, mint a bünt. Így
bánni egy szegény árva asszonynyal, hát van-e
lelke az olyanak?

— Hát árva vagy, Jusztin?

— Én? — megállott s mindjárt kiragyogott
a szeme, mosolygott és ártatlan kaczerkodással
megtasztizotta a vállamat — én? nem vagyok
én árva, de azt, tudja, úgy szokták mondani.
Hanem maga, látom, nem tudja: mily gyaláza-
tos dolgot tett az uram...

És mintha restelkedett volna az elbűsülésén,
bizalmaskodva megfogta a puskaszíjamat és sür-
getni kezdett:

— Menjünk, menjünk... siessünk odább...
Nem akarom, hogy utólerjen valaki az útban.

A szegény megölne, ha nem érnék előbb haza,
mielőtt valaki... utólerhetne az útban...

És a bennelakó logika szerint, ledobta a caiz-
máját, átalvetojét, keszkenőjét és leült hirtelen
egy nagy vándorkőre a vízmosásban.

— Nagyon elfáradtam — mondta magya-
rázólag... Estére úgy is haza érkezem. Maga
csak idevaló valahonnan? úgy-e? aztán maga
elmarad tőlem s én tovább megyek az utamon.

Mintha e kegyes elbocsájtásban egy adag
hamiskás meghívás volna.

— Félj az alkonyattól, Jusztin.

Mosolyogva nézett rám:

— Tőlem nem fél senki sem, tudja...

A hangyák lóttak futottak a lábánál; a
kutyám melléje telepedett.

Dr. DUKA ALBERT.

— Menjete a dolgokra, — mondta duz-
zogva, fölvetette fejét és felugrott.

— Mintha ismerős szekérgörgés hallanék. —
csipített fel és kutatva nézett ki a bokrok kö-
zül, a völgyre ügyelve. A kacskaringós út alján
csakugyan egy kis parasztszekér gurult lefelé.

Elynyujtva, hosszasan felsohajtott, felpirult
egészen a homlokáig. Hirtelen megigazitotta
a keszkenőjét, fölvetette a tetejébe a kalapját,
megsimította a haját, felkapta az átalvetojét s
felrántotta a csizmáját...

— Az uram... — rebegte. — Ni... hogy üzi
a lovakat. Nézze... Úgy-e, bolond?... Az
uram szekere. Futhatsz bolond... Aztán, ő
hadd menjen tovább s fussa a bolondját...

Reám nézett, mintha e perczben vett volna
észre s így szólt: — Maga menjen el. Az
uram bolond ember, még ki tudja, mit gon-
dolna: ha meglátja magát...

S míg ő előre sietett, a kezével visszaintett
reám. A szekeret sebes iramban hozták a lo-
vacskák felfelé és mire Jusztin az élén sötétlő
cseréj felért, az alkalmatosság is a hegytetőn
volt.

Jusztin megvonult egy öreg cserfa dereka
mellé és kikucskált a fehér útra. A lovak
zihálva állottak meg; a gyeplő a hátukon
hevert.

A nagy csendben — a levegő reszketett a
nagy melegben — egy gyenge koppanás hallat-
szott. A szekéren ülő ifjú férfi föllemelte a fejét.
Egy tavalyi makkszem pattant vissza a sáros
kerékről. A férfi a sűrűség felé fordult. Egy
makk ismét egyenesen az arcát érte.

Mogorván mondta: »ki az?« de arra mind-
járt elfordult és a könyökre támasztva a fejét,
a tulsó oldalra facsarodott. Akkor egy egész
marok makk csapódott a fejéhez. A kalapja
meglebbent. A ficzkó meg se mozdult. A lovak
megindultak magukra. A ficzkó hirtelen meg-
kapta a gyeplőt: — »Ho, no, hova a farka-
sokba mentek?« — morgott a lovakra.

Még a falevelek is mozdulatlanul ügyelni
látszottak. Egy hang se volt.

Nagykésőn egy mély szó hallatszott: »Van-e
tán ott valaki?« Senki se mozdult.

A ficzkó lustán lemaszott a szekérről. A sűrű-
ségűt elfordulva, a lovak mellé állott és simo-
gatta megizzadt szőrökét.

A csendben egyszer egy szalmakalap sirült
át a levegőn, mint egy nagy madár. A Jusztin
virágos kalapja volt. A férfi megfordult:

— Te vagy ott, Jusztin — mondta komoran.

Választ nem kapva, a ficzkó néhány lépéssel
a sűrűség felé fordult.

Messziről hallom a szót.

— Miért jött ide?

— Te vagy ott?

— Nem én vagyok. Hívta ide valaki magát?

Akkor a kutyám, az idegen szóra, ugatva
iramodott meg a lábam mellől.

— Csiba nye, — hallom, — hát nem is egye-
dül vagy ott, Jusztin? Vadász valaki reád?

Ismét fogtál valakit magadnak?

Éles szó cseng fel:

— Ismét? — kiáltja Jusztin, — ismét?...
Utánam jössz bolond és már mocskolsz?

A férfi erre áttört a bokrok sűrűjén és kutatva
nézett körül. A kutyám morogva vonult a láb-
bam mellé.

— Valaki van veled... te, — kiáltja ér-
desen.

— Oh, te! mily utálatos ember vagy! mily
szégyen nélkül való vagy!... Így beszélsz te
hozzám? — S a következő perczben — látom
— a mint felemelkedik a cserfa dereka mel-
lől a menyecske, nekiugrik az urának s csatt,
csatt... pattog a tenyere az arcán...

— Ismét? — lihegte... ismét... Hát
így bántasz engemet? Nézd meg, Egy öreg
vadász bácsi... a ki az útban talált reám, az
kísér s te így beszélsz velem? Oh, te buksi —
buksi... Ezért kaptad a pofot.

De ott a szemem előtt a férfi derékra kapja
a feleségét; lefogja mind a két kezét s végig-
csokolja kaczagva a kipirult arcot s magasra
emelve a könnyű édes terhet, nagy lépéssel
kiviszi az útra és mint egy pelyhet, feldobja az
ülésbe.

Aztán mindjárt utána szökött ő is, átszorítva
tartja a menyecske derekát — bizonyosan azért,
hogy el ne fusson — megfordítja a szekeret és
rácsap a lovacskákra.

Aztán rohant lefelé a szekér... Az aljban
már szépen ültek egymás mellett.

A vén vadász bácsi... Fittyentek kedvetlenül
a kutyának s fárdatan ballagok visszafelé...
Ah! mint eltelik az idő.

Dr. DUKA ALBERT.

Dr. Duka T. Albert a mi tudós hazánkfiának,
dr. Duka Tivadarnak egyik fia (a másik ügyvéd).
A cambridgei egyetemen végezte tanulmányait,
s elérvén a doktori fokozatot, eleinte a londoni
Szent György-kórházban volt szolgálaton és
1895-ben kivándorolt Ausztráliába, Queens-
landba, a hol Mackay városban telepedett le.
A délafrikai háború kitörésekor tudvalevőleg az
anyaország segítségére siettek a gyarmatok is,
s a queenslandi önkéntesek közt dr. Duka kapi-
tányi ranggal ment át a harcztérre.

Nemcsak családja széleskörű ismerőseinek
vélünk szolgálatot tenni, hanem az összes ma-
gyar művelt közönségnek is, a mely oly jól
ismeri az atyában nemcsak Görgei Artúr vitéz
szármányegését, nemcsak az angol és külföldi bib-
lia-társulat egyik lelkes igazgatóját, a ki oly sok
szolgálatot tett a magyar protestantizmus ügyé-
nek is, például a biblia új fordítása körül, hanem
azon felül a magyar tudományos ismeret hiva-
tott ápolóját is, a kinek oly sok érdeme van
Kőrösi Csoma Sándor emlékének megörökítésé-
ben, stb., a mikor bemutatjuk dr. Duka Albert
arcképét azon alkalommal, hogy őt az Elands
River védelmének tanúsított hősies magavise-
letének elismerésül az ily tekintetben na-
gyon is szükmarkú angol kormány a kitűnő
szolgálatok rendjével (Distinguished Service
Order) tüntette ki.

Előttek feküsznek az e hősi védelemről szóló

tudósítások. Háromszáz ausztráliai Hore ezredes vezérlete alatt 1900 augusztus 4-ikén nagy mennyiségű élelmiszert szállítva, egy ágyúval elérte Brakfonteint, a melyet köröskörül kopjék vesznek körül. Hajnalra ott érte őket. De la Rey 3000 emberrel és nyolcz ágyúval. A megadásra felszólítván, a tagadó válasza (a megtámadottak fogadást tettek egymásnak, hogy nem engednek) megkezdődött az ostrom. Hogy az ostromról fogalmunk legyen, elég megemlítenem, hogy az első napon 1700 bomba esett az ostromoltak közé. A legnagyobb szerencsétlenség az volt, hogy első nap épen nem voltak fedezve, míg a következő napok alatt már jobban voltak, a mennyiben mély árkokat áshattak. Maga a kórház is csak három társzékéből állott, a melyet kétszersültes ládákkal védelmeztek. Az egész ostrom alatt a 300 közül 73 öletett meg vagy sebesült meg, és Duka a golyó- és bombazápor közt kötözte a sebeket, szedte ki testükből a golyókat és bombaszilánkokat, sőt operált is, és maga cipelte a hátán a sebesülteket a legnagyobb nyugalommal. Neki magának csodálatos módon semmi sértődése nem esett, míg segédei mindjárt az első nap megsebesültek. «Ó — így szól egyik jelentés, — teljesen beleillőnek mutatta be magát a rendkívüli izgalomba, — úgy járt-kelt a golyózápor közt, mint valami megbűvölt ember, keresve a sebesülteket; egy alkalommal egy bomba akkor pattant szét mellette, mikor egy katonának lábát amputálta, de ő oly hidegvérűnek és nyugodtnak látszott, mint ha egy üveg spai vízről vitakoznék baráti körben. Máskor egy rakás pompon-üteg csoportosította össze tüzelését a kórházra, és összes fontos bombáik egyszerre csaptak le Duka kapitány elé, de ő még csak rájuk sem nézett és oly nyugodtan folytatta munkáját, hogy valóban megdöbbentek rajta bátorságának és szerencséjének számos tanúi. A leghidegebb vérű ember volt a tűzben; mindig udvarias a katonák iránt, egy szóval sem panaszkodott semmiről sem, pedig annyira megviselte a munka és fáradalom, hogy betegen került vissza Fokvárosba és onnan haza.»

A következő napokon egy felmentő csapat közeledett, de a boerok visszaverték s az ostrom tovább tartott. A tüzelés oly erős volt, hogy a szállítmányt képező 487 ló, 269 öszvér és 856 ökörből csak 56 ló, 29 öszvér és 106 ökör maradt meg. A lelőtt állatokból emelték a sáncokat, míg végül augusztus 16-ikán Kitchener tizenkét napi ostrom után felszabadította őket. Ideje is volt, mert nagy vízhiányban szenvedtek, töltényeik is fogyatékán voltak s az elhullott állatok rettenetes bűzt terjesztettek körülöttük.

Íme ezen hősiességért nyerte el az öreg sasnak méltó fia a Distinguished Service Ordert. Nem lehet megilletődés nélkül olvasni a jelentéseket, hogy mily lelkesen fogadták hazatértekor Mackayban, Ausztráliában, hogy vonult ki az egész város elébe, hogy éljenztek, még a kis Robint is (Duka Tivadar egyedüli unokája ez idő szerint); és ebből a büszkeségből, a mely eltöltötte a mackayiakat, mi is kérhetünk részt, azon az elven, hogy hiába: a vér nem válik vízzé.

György Endre.

A BERLINI KONGRESSZUS.

Zala György domborműve gróf Andrássy Gyula szobrán.

Ismeretes dolog, hogy annak idején nemzetközi pályázatot hirdettek gróf Andrássy Gyulának, a nagynevű magyar államférfiának s egykori külügyminiszternek emléksobrára s az első díjat és a kivitelre való megbízást kitünő szobrásunk, Zala György nyerte el. A szobor

most már javarészt készen van, úgy hogy a jövő évben, június 8-án, a koronázás évfordulóján le is fogják leplezni az új országház melletti téren.

Mint a pályázati feltételek is kívánták, Zala György lovas-szobor tervét készítette el, a mi nem összeharagított Andrássy egyéniségével, mert bár diplomata volt, de magyar főúr volt s magyar díszruhában van a szobron ábrázolva, a mely tudvalegőleg alapjában véve lovas-ruha. Hogy szobrászati formának meg épen mennyire alkalmas a lovas-szobor, az köztudomású dolog.

A szobor díszmagyarban ábrázolja Andrássyt, mert a díszmagyar a plasztikához sokkal alkalmasabb, mint a modern ruha. Andrássy dísz-

A berlini kongresszust ábrázoló dombormű összesen 20, egyenkint két méter magas, tehát mondhatni — életnagyságú alakból áll; hossza 6 méter 70 centiméter, magassága 3 méter, domborlata pedig egy méter. Az egyes európai államok megbízottai balról jobbra a következő sorrendben állanak rajta:

Gróf Corti, olasz nagykövet, báró Heymerle osztrák-magyar meghatalmazott, Bucher, német meghatalmazott, Hohelohe herceg, német meghatalmazott, Waddington herceg, francia nagykövet, Launay gróf francia meghatalmazott, Desprez, francia meghatalmazott; az ülő alakok ugyanazon sorrendben a következők: Gorcsakow herceg, orosz kancellár, Disraeli (lord Beaconsfield), angol külügyminiszter, Suvalof gróf, orosz tábornok, Bismarck herceg,

A BERLINI KONGRESSZUS.

ruhája s családi ékszerai teljes hűséggel vannak mintázva, nem különben a lova is. A nagy államférfiú fűtetlen fölvel ül a lovon s ezzel annál inkább érvényesül lángelméjét tükröző diplomata-feje. A bronzba öntött szobor háromszoros életnagyságú, a fehér márvány talpazattal együtt 14 méter magas. Ez lesz az első lovas-szobor Budapesten.

Talapatán elől a magyar címer és pálmával körülvett nagy díszlába van kivésve; elül és hátul föliratok, két oldalán pedig egy-egy nagy szabású, művészi dombormű lesz elhelyezve. A domborművek Andrássy pályafutásának két legjelentősebb mozzanatát elemeztetik meg: a koronázást, a melyen nádori tisztet teljesített, s a berlini kongresszust, mely külügyminiszteri sikereinek ügyszólján betetőzése volt. Az utóbbi dombormű képét mai számunkban közöljük.

német kancellár; előtte áll Andrássy Gyula gróf, tovább állnak még: Saint Vallier gróf, francia meghatalmazott, Salisbury lord, angol miniszter, Mehemed Ali pasa, tábornok, török küldött, Bülow, német meghatalmazott, Radovitz, német meghatalmazott, Károlyi Alajos gróf, berlini osztrák-magyar nagykövet, Russel lord, angol meghatalmazott, Karatheodori bassa, török meghatalmazott.

A dombormű maga is kiváló alkotás, melynek mintázásakor nem csekély nehézségeket kellett leküzdenie a művésznek. Először is az egészen Andrássy alakját kellett kiemelni, hogy ő legyen az ábrázolt jelenet központja, de mégis úgy, hogy ez ne essék a történelmi igazság rovására, hiszen mindenki tudja, hogy a berlini kongresszusnak Bismarck volt a főszereplője. Ezt a kérdést a művész úgy oldotta meg, hogy Andrássyt álló helyzetben a kép központjába tette, a mint a vele szemközt ülő Bis-

maroknak magyaráz valamit, a mire a többiek mind odafigyelnek. Ezzel jelezve van az az egyetértés is, mely a magyar államférfi s a német kancellár közt a kongresszus főkérdéseiben uralkodott. A többi diplomaták arc kifejezése, habár diplomatikusan elrejtve is, különböző érzelmeket árul el, a szerint, a mint az Andrássy által elmondottak érdeküket érintik. Hogy pedig a sok, ugyanarra a dologra figyelő alak ne látszassék egyhangúnak a nézőre, a művész a főjelenet körén belül epizódjeleneteket is elhelyezett. A Mátýás-templom belsejének klasszikai tervlata, a sok udvari, főúri és papi díszruha teszi festővé e domborművet. Zala most végzi rajta a végső simító-

puszták fűszálain. Szép csendesen, minden zavar nélkül, derült éggel hűvösödik meg az időjárás, de a nappalok még sokáig melegnek maradnak. A halomvédők őserdeit néhány ilyen hideg éjszaka után bővös szinikkel vonja be a fagy dermedt keze, a pusztákon pedig el-sárgul a fű, kihál a nyüzsgő rovarvilág s halotti némaság borul az egész természetre.

Az Andrássy-szobor másik domborműve a koronázást ábrázolja. Harminczöt alak van rajta; központi részében Simor herceprímás és Andrássy a király fejére teszik a koronát. A királyné oldalt ül egy emelvényen, az ország nagyjai lelkes megindulással nézik a nagy történelmi jelentőségű jelenetet. A Mátýás-templom belsejének klasszikai tervlata, a sok udvari, főúri és papi díszruha teszi festővé e domborművet. Zala most végzi rajta a végső simító-

Egyszerre Szibériává változott az egész Mandsuországra. Nyáron a nedves, trópusos forróságban buja növényzet áthatolhatatlan rengetege hozzáférhetetlen bűvöbelyeket biztosít a tigrisnek, medvének és farkasnak: télen eltűnik ez az egyedséges növényzet, a mely nyáron a forró égvet utánözta hihetetlen bujaságával és sivar pusztaságon süvölt a szél a fagyos tájképek felett.

Es egész télen derült marad az ég! Az az állandó éjszakai és éjszak-nyugati szél, a mely ezt a kemény hideget hozta Szibériából Mandsuországra, az óriási ázsiai szárazföld magas pusztáiról jó, tehát teljesen száraz. Alig van néhány nap az egész Mandsuországra, sőt mondhatnám Kelet-Ázsia egész éjszakai részében, a melyen esik a hó. A kínai festő- és rajzművészet nem is igen örökíti meg a havas tájképeket, míg a japán szigetvilág sokkal nedvesebb télen bőséges havazások festik fehérre a szigetország tájképeit s azért a japán művészek igen gyakran rajzolnak és festenek havas tájképeket. Mesterileg is tudják vázolni a hóterhelte lombokat, a hófergeteggel küzködő alakokat, stb.

Mandsuriában a havas tájkép a ritkaságok közé tartozik, kivéve a tengerpart közelét, a hol mégis több nedvesség válik ki a levegőből télen is.

Pedig a hideg kegyetlenül kemény. Novemberben már 20°-os hidegekre ébredtem szellős kis tanyáimon. télvíz idején pedig leszáll a hőmérő 50 fokkal is zérus alá. De hisz ezt könnyen érthetjük. Nincs innen már messze a Föld leghidegebb helye, a kelet-szibériai Verchojansk, a hol a januárius hónap közepes hőmérséklete 54° zérus alatt! Csak összehasonlításképpen mondom, hogy Budapesten a január hónap közepes hőmérséklete 2° zérus alatt. Verchojanskban lemeleg télen a hőmérő 60° alá is. Olyan hidegek ezek, a melyekről már alig tudunk fogalmat alkotni.

Mandsuországra tele tehát Mukden, Kirin és Karbin táján, a hol most az orosz seregek mozognak, kegyetlenül hideg, de száraz és derült. Minden keményre fagy ilyenkor, a folyókon vastag jégpáncél képződik, az utak nagyon könnyen járhatók. Ezt az időt várják a Kínából jövő kereskedő-karavánok, mert nyáron a feneketlen sárban alig járhatók az utak. Minden folyó, a mely nincs áthidalva, pedig a legtöbb ilyen, kész veszedelem a karavánra nézve, mert vagy kompon kell átkelni, vagy pedig, a hol ez nem lehet, át kell gázolni a folyókon, a mi egyaránt igen kellemetlen és veszedelmes feladat. Legrosszabb az állapot ősz elején, a mikor a folyók már félig be vannak fagyva, úgy hogy a kompon nem járnak, átgázolni meg lehetetlen. Nyáron a folyók medre tele van vízzel, sőt óriási árvizek öntenek el egész országnyi területeket. Télen a patakok nagy része kipad, a folyók mindenütt alacsony vízállásúak s ezért a jégen való átkelés — a mikor már a jég elég vastag — nem jár semmi veszedelemmel.

Ez a kemény hideg az oka annak is, hogy az oroszok kikötői itt Kelet-Ázsiában — kivéve Liau-tung félszigetét, — mind befagyának, még pedig olyan keményen, hogy a hatalmas jég-törők sem bírnak többé vele. Port-Artur előtt is képződik ugyan jég a tengeren, de egész télen át keresztül tudják törni a hajók s nem igen akadályozza a forgalmat. Ha a balti flotta télen érkezik meg, bátran és akadálytalanul járhat már Port-Artur vizein, de ha a vladivosztocki flotta nem tud kijönni a tengerre, úgy be fog fagyni az öbölbe s nem egyesülhet a balti-val s nem operálhatnak egyesült erővel. Dalmi kikötője nincs messze Port-Arturtól, de azért itt sokkal kellemetlenebb a jég, mert a parto-

kat s még december hó folyamán el fog készsülni vele.

A HARCZTÉR TÉLEN.

El tudunk-e képzelni orosz hadjáratot télen, vastag hó, fagyos fergeteg nélkül, a mely némaságba fojtja a lódobogást, fehérre festi a vértől iszapos földet? Ha eszünkbe jut Mandsuországi szigorú tele, az oroszok háborúja, nem Verescagin képeire gondolunk-e, a Sipka-szorosra, a némán összeroskadott, megfagyott katonára?

Pedig Mandsuországra nem ilyen a tél, Kelet-Ázsiában nem ilyen a téli hadjárat. A forró nyár után az ősz azzal kezd jelentkezni, hogy nagyon hidegek lesznek az éjszakák s reggelre harmattól csepeg az őserdő, később pedig dér csillog a háztetőkön, meg a

kon szerte képződött jeget mind ide hordja össze a szél csúnya, rögös, össze-vissza dobált darabokból vastagon összefagyott páncéllal vonja be a Ta-lien-van öblöt. Ilyenforma jég szokott képződni a Balaton déli partjai mentén is, Siófok táján, csak hogy persze nem olyan vastag.

Az orosz vasútépítést a hó nem igen akadályozta. Dolgoztak a tél nagy részén is, csak a kemény hideg kergette szét a munkásokat, meg a fagyott föld, a melyet nem lehet munkálni.

A Mandsuriában lakó khinaiak keveset védekeznek lakásaikban a hideg ellen. A khinai házak még itt a magas északra is (ázsiai értelemben beszélve, mert Mandsuria nincs északra, mint hazánk) nagyon szellősek; még itt is igen könnyedén építkeznek. A házak falai vékony vályogfalak, csak a tető nehéz cserép, vagy jó vastagon felrakott sár, a mi még talán jobban tartja a meleget. Igen, csak hogy a szobáknak nincsen mennyezete, legföljebb vékony papirosból, a mely nagyot zördül, ha nyitják az ajtót. A ház egyik fala rendszeresen egészen sűrű farácszat átáztatva papirossal bevonva, vagy pedig akkora ilyen papirosablakok vannak rajta, hogy azon bizony igen könnyen elillan a szobában keltett csekély meleg.

A szoba fűtésére annak egyik falánál ágy-magasságú vályogból falazott padmaly van, a melyekivülről, vagy sokszor belülről fűteni lehet. Ezen hálnak a khinaiak. Ha kívülről fűlik, akkor csak hagyják, de ha a szoba felől kell tüzet rakni bele, akkor olyan füst támad a szobában, hogy inkább tűri az ember a hideget, mint a szalma és szemét csipős, sűrű füstjét. Ha ezt a kemenczepadot — khangot — befűtötték, akkor éjjel az embernek az arca fagyos hidegben van, míg jól betakart teste valóságos gőzfürdőt élvez.

A fűtésnek másik módja az, hogy nagy öntöttvas-serpenyőben izzó szenet hoznak be, a melynek sugárzó melege nyújt némi enyhülést a farkasordító hidegben. A khinaiak azonban úgy a szabadban, mint a szobában állandóan igen melegen, gyapottal párnázott, paplanszerű ruhába vannak öltözve s ezért tulajdonképpen nincs is nagy szükségük a meleg szobára.

A fűtésnek ez a módja — izzó faszén — egyszer majdnem végzetes lett rájuk nézve. Éjszaka Khina egyik városában a vendéglő épülete nagyon jó és szép volt, jó vastag mennyezet védelmezte a szoba meleget s a szoba ablakai zárt folyosóra nyitlak. Igaz, hogy a folyosó udvari fala szintén csak papírral fedett farács volt, de a szoba ablakain is papiros volt, tehát a szoba meleget és levegőt két papírossal védelmezte. Este ilyen izzó szénrel befűtöttünk s oly kellemes meleg (+ 6°) keletkezett a szobában, hogy levettem végre a télikabátot s egész könnyű öltözékben irhattam jegyzeteimet. Éjjel azonban az izzó szénhalomból mérges szén-gáz fejlődött s 1898 január elsejére majd hogy megfúlva nem «vibráltam». Szerencsére az ágyamon volt egy kedves kezek himette kis papucs. azzal bedobtam a papirosablakot s a résen üdítőleg tódult be a folyosó — 10 fokos levegője. Mozdulni különben nem bírtam volna, de a papucs megmentette életemet (Ez mentens ki, ha a papucsnak nagyobb tekintélyt tulajdonítottok, mint a mennyi dukál.)

Ha már maguk a benszülöttek is ilyen kevéssé vannak védelmezve a kegyetlen hideg ellen, képzeltető, hogy mit szenvedhetnek a szegény katonák, vészben sátorban, vagy rossz felszerelésben elszállásolva. Hiszem, hogy ez a kegyetlen hideg akadályozni fogja a háború további folyását s legalább a télen megkímélik egymást a hadi technika embergyilkos találmányaitól.

Nem hófergeteges, szintelen fehérségbe temetkezett néma tél az, a melyben most az oroszok védelmezik hatalmukat a Csendes-óceán partjain. Derülten tűz le a Nap a fakó pusztaságokra, aczélkék ég ragyogja a gyilkolásra kész hadak százazreit, de borzalmasan fagyos szél süvölt a száraz ágak között, mintha tizezrek irtózatoss pusztulásának látásán jajdulna fel... Talán mégis jobb volna, ha mindezt eltakarná egy néma, hófehér szemfedő...

Dr. Cholnoky Jenő.

Telcs Ede: Barabás Miklós mellszobra.

Szamorovszky Ödön: Pogány építőművész mellszobra.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

EGY HALOTTHAMVASZTÓ TERVEZETE.

Néha-néha fölmerül nálunk is a halott-hamvasztás kérdése, a külföld számos helyén pedig állandóan felszínen igyekeznek irtani röpíratok, lapok, egyesületek útján. Az eszme azonban igen lassan terjed mindenfelé a művelt világban. Ellene szólnak a vallási aggodalmak, az igazságszolgáltatás érdekei, de leginkább az ember ragaszkodása az ősi hagyományokhoz. A halotthamvasztás pártolói nem szűkölködnek czáfolatokban minden ellene szóló érve; az egyházak ellenkezéséről ki tudják mutatni, hogy a hullahamvasztás nem ütközik vallási törvényekbe, mit számos pap-hivének állítása is bizonyít, hogy a büntető bíráskodás aggodalmait ellen, melyek a bűnvizsgálat megnehezítését hozzák fel, ha lehetlenné válna a holttestek exhumálása, ok viszont arra hivatkoznak, hogy az exhumálás úgyis ritka eset, nem is mindig vezet eredményre s arra, hogy a lelkiismeretes halottvizsgálat többet ér a holttestek feloszló-félben levő állapotban való vizsgálásánál. Legnyomósabb érv azonban a halotthamvasztó mellett a közegészség érdeke, a ragályoknak a temetők útján való terjesztése, háborúk, nagy járványok alkalmával a tömeges halottak eltemetésének nehézségei s az azzal járó bajok stb. Hasonlóan számbavehető ok az is, hogy a temetők, különösen a nagyvárosokban nagyon messze esnek az emberek lakóhelyétől s így a temetkezés, a sírok látogatása tömérék időt és pénzt emészt fel. Mindez érvelés azonban nem bírja leküzdeni az emberek ragaszkodását a temetkezés hagyományos módjához s a temető költészetéhez. Ezért van az, hogy oly kevés ember szánja el magát kedves ha-

lotja elégettetésére. Legtöbb a hullahamvasztó (krematorium) Olaszországban (23), azután Amerikában (18), Németországban három van, melyek közül leghíresebb a göthai, melyet 1878-ban állítottak fel. A többi államokban vagy egy sínos, vagy legfeljebb egy van s ezek nagyobb része is inkább a bonctermekekből ki-kerülő testrészek stb. elégetésére szolgál. A göthai krematóriumban égetnek legtöbb halottat s itt sem igen szokott a számuk többre rúgni évenként ötvennél.

Nálunk néhány évvel ezelőtt Pozsonyban akart krematóriumot építeni egy osztrák társaság, de a hatóság nem adta meg rá az engedélyt. Mégis a magyar mérnök- és építész-egylet a múlt évben szokásos évi nagy pályadíjat, az aranyérmét egy krematórium tervére tűzte ki. A pályadíjat ugyan nem adták ki, de még sem volt eredménytelen, mert a legjobbnak ítélt pályaterv, mely Pogány Mór építőművész munkája, gyakorlati és művészi szempontból egyaránt érdekes és sikerült mű. E pályaterv rajzai láthatók a Múcsarnok jelenlegi tárlatán s mi is közlünk belőlük kettőt mai számunkban.

A tervezett hullahamvasztó két részből áll, magából a hamvasztóból s az ezt két félkör alakjában körülvéve kolombáriumból. A krematórium nagy arányú kupolás épület, melybe jelképies kapubejáró vezet; e kaput körben egy fantasztikus dombormű veszi körül, mely az emberi nem fejlődését, a születést és az enyészetet ábrázolja. E kapun át jutni a nagy méretű, monumentális hamvasztó csarnokba, mely a temetési szertartások czéljaira szolgál. A csarnok freskókkal díszített kupoláját 12 hatalmas köoszlop tartja. A csarnok végében sülyesztő készülék működik; ez elé állana a temetési szertartást végző pap, hogy elmondja halotti beszédét. A kellő pillanatban a koporsó lesülyed a föld alatt, az alagsorban levő tulajdonképeni hamvasztóba, a honnan az égés okozta neszéből nem hallatszik fel semmi. Azokat a nehézségeket, melyeket a legújabb időkig az elégető készülékek tökéletlensége okozott, ma már az újabb találmányok java részben elhárították, úgy hogy a holttestek igen rövid idő alatt porrá égnék. A hamvakat aztán a sülyesztő fölhozza s ekkor átadatnak a halott hozzátartozóinak.

Mindenki maga rendelkezik, hogy vagy hazavigye s otthon urnába téve kegyelelesen őrizze kedves halottja hamvait, vagy pedig elhelyezze a hamvasztó épületet körülvéve kolombáriumból félkörben.

Pogány Mór építőművész tervezte már csak azért is megérlelt a figyelmet, mert az első ily részletesen kidolgozott s művészi krematórium-tervezet, melyet magyar építőművész készített.

A SÁRRÉT.

Bihar vármegye a nyugati oldalon beleszögellik Békésmegyébe, s ezen a félszigeten Bajom, Udvari, Szerep és Gyarmat határában terül el a Berettyó nagy Sárrejtje. Egész hazánkban legmélyebben fekvő földterülete ez, mely mint egy óriási medence, kanyargós ereivel sok mérföldnyi távolságról összegyűjtötte a vidék vizeit. Az ingoványos talajban kiirthatatlan gyökereket vert a nád, gyékény és sás, melynek évenként elhaló része lesülyedt a vízbe, s lassan-lassan évszázadokon át egy új földszertű réteget képezett a vízben. Az új réteg új tenyészének adott életet, mignem fölötté az elhaló növényrészekből ismét másik réteg képződött.

Igy gyarapodott a gyökerekből és növényhulladékokból képződött talaj fokról-fokra, feljebb-feljebb.

A szerves növényrészek a víz alatt nem rothadtak el, mert a rothadásához hiányzott az élel, hanem félíg megszemesedve egymáshoz sajtolódtak s néha több méter vastagságú rétegben megalkották a Sárrejt sajtátszerű talaját.

A rétegek képződés néha nem a víz fenekén, hanem feljebb, a víz színe felé ment végbe. A süppedező hajlékony réteg alatt sötét színű mély víz állott, biztos halál embernek, állatnak, ha valahol a vékonyabb rétegen beleszakadt. Szegény legény, pákász, kiverő bika ismerte már rajta a járást. A hol a fekete víz haragosan bugyborékolva felsapott a lába alatt, térnie kellett onnan vagy jobbra vagy balra, vagy vissza, de hamar, mert ott veszett volna. Egy-

szert Udvari határában a püspökségi uradalomból bolyongott be egy nagy farka sertés az ingoványba, s teljes egy esztendő múlva került elő malacostul együtt, a mit meghagyott a farkas, vagy másképen el nem veszett. Addig hiába keresték.

Más helyen meg falat alkotott a gyökéret, függőlegesen, lefelé a mélységben. Ha a lemenő nap ferdén végig sütött a mozdulatlan vízen, megláthatta az ember a bozontosan összeszűrt-fönt felsezűrt képződményt.

Sőt voltak úgynevezett lápkutak is, feneketlen mély vízzel, köröskörül gyökérfalazattal. Ilyen lápkútban néha ezrével ficzkádozott a csik.

Ez az elvadult világ a vízi vadak millióinak adott háborítatlan csendes tanyát.

Bent a nádréteget belsejében, hol egymás mellett apró szigetecskék domborodtak ki a víz tükre fölül, vékony szálú gyenge fű között ott kötött a daru, a Sárrejt szép madara. Halálveszedelem volt azt a helyet megközelíteni akár szárazon, akár vízen. S a hol a náderdő egy-egy keskeny víz- vagy földszalagot engedett a tisztához, annak tájékán egy-egy zombék tetején mindenütt ott áll az őrdaru. Az őrdaru nem áll féllábon, nem sétál, nem bogarászik, nem tartja csőrét hivatkozón az ég felé, sem álmosan nem dugja a szárnya alá. Csak áll és néz egy irányban, mint egy szép márványszobor. Most egy szűnyöggelg felé közeledik. Naplemente óta nyájt, gulyát vérig boszantott messze, kint a parton s most már, hogy hívősebb a lég, éjjeli szállására tér a nádasba. Az őrdaru haragszik, de nem mozdul. A zugó szűnyögfalka rajta vonul át. Csőrének lágy tövébe ő-hat telhetetlen kis ragadozó is belekapaszkodik, szívja a vért. Az őrdaru ma nem bánja, mert ő ma őrdaru.

Csak avatott sárrejt vadász tudta megközelíteni a darufalkát. Ha megsejtette, hogy merre van a daruszállás, már alkonyatkor kiment az ingovány partjára. Gondosan megtöltötte két-csövével puskáját. A bőrcsakából két-két gyűszű puskapor dukált mindegyik csöbe. A port leve szöszszel, még pedig nem csak úgy talá-lomra, hanem mértékkel volt annak, hogy meddig kell verni a fojtást. Hát addig kellett azt verni szabályos, lassú tempóban, míg a puska-vevő az ütés után ki nem ugrott a csöből. A szöszre jött aztán egy jó gyűszű vágott őn. Nem sérét, — az csak nagy urnak való, meg koczavadásznak. Seréthez nem is volt egy könnyű hozzájutni. Csak Újfaluban árultak seréteket a nemes Papp György úr boltjában — ott is méregdrágán adták. A sárrejt vadász vas-kalánban megolvastotta az ólmot, azután nádcsőbe öntötte, vékonyabb vagy vastagabb nádcsőbe a szerint, a mint kisebb vagy nagyobb vadra készült a löveg. Az ólomrudat aztán bicskával elvagdalta apró darabkára. Az már csak nyavalya-puskás volt, nem vadászember, a ki vágott vaszeget töltött a puszkába. Csösz vagy

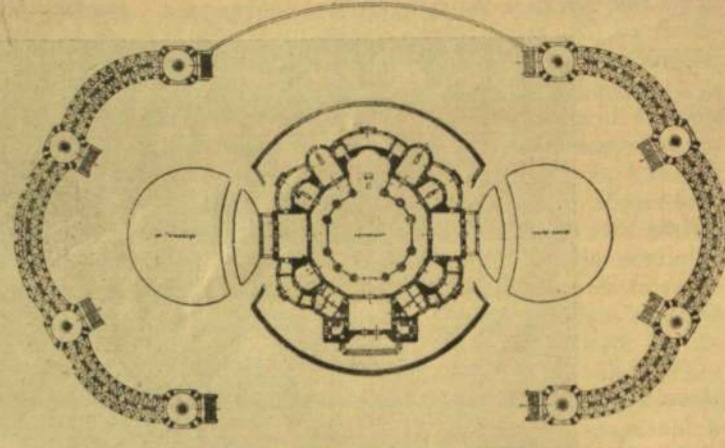
urasági cseléd cselekedte az ilyen kontármunkát.

Naplamente táján a töltött puszkával elindult a daruvadász be az ingoványba. A sűrű, fekete pocsolya befolyt a csizmaszáron, de még le is húzta volna a csizmát, ha lába fejét meg nem szegi az ember. Egy puska lövésnyire megszünt a pocsolya, ott már gúzos volt a fenék. Következtek a zombékok, azok a kerek, földből és gyökérből képződött oszlopocskák, melyek a víz alatt sűrűn sorakoztak egymás mellé. Nemelyiknek a gyepek feje ki is látszott a vízből. Fárastól volt ezek között járn. Egyik lábán állott az ember, a másikkal előbb kikereste, hogy hova lépjen. Folyt a verejték a vadászról, mire túlvégődött a zombékban. Itt megállott egyet fűjni. Egő taplóval lesütötte nadrágjáról a nadályokat, — azután ment tovább. Most sűrű sáserdőbe érkezett. Oldalvást neki feküdt az ember, úgy haladhatott benne lassan. — Fellegmódra rébentek fel körülötte a vízmadarak, ám a vadász most a világról sem sűtötte volna ki puszkáját. Pedig a madárfelegben remek példányok akadnak. Hapogtak a gácsérkacsák, mindenféle fajból. Az apró kerzencuztól a nagytestű jegeskacsáig minden, de mindenféle faj képviselve volt itt. Beljebb a gyenge nád között egy egész gémtábor vert tanyát. Csomány szagú ronda szállás a félig letördelt, letaposott nádasban. A gyönyörű nemes köcsög ki is vált a társaságából, pedig hát voltaképpen ő is abba a családba tartoznak. A fehér köcsög a maga társaságában csak a szürkegémét tűri meg.

A daruvadász csendesen, nesztelenül nyomult előre. A sáson túl fűzfatorzsából vajt ladikja állott. Télen-nyáron ott tartotta, kikötetlenül, betolva a gyékény közé. Itt már sik viz is akadt. Hajóra lehetett ülni. Hanem a hajókázás felettébb változatos volt itt. Hol húzni, hol tolni kellett a ladikot. A sulyominda barátságosan bele kapaszkodott a ladikba is, az emberbe is. Epen e jeles tulajdonságára való tekintetből úgy szedték az érett sulyomot, hogy ócska bundát borítottak a vízre, s a mint végig húzták a lebegő sulyomindán, tele ragadt érett sulyommal. Hej, de jó esemege volt az! A sárrejt gesztenyéje.

Éjfél lett, mire a vadász közelebe jutott a darufalkának, kifáradva, nyakig elávozva. Szépen végig feküdt a kis ladikban, s hallgatta az ingovány bubájos éjjeli zenéjét. Milyen jól eső érzés volt az, hogy ő külön-külön minden hangot ismert.

Ez a tompa dübörgés a bölömbika hangja, az a kellemes, méla fuvolaszó a telkősbékától származik, az a hívó szó meg a gojzer hangja, míg távol bibicsek panaszoznak, hogy a pákász elszedte tojásaikat. Nem messzire vadludak ka-

HALOTTHAMVASZTÓ ALAPRAJZA.

színoznak, jó kedvük van, csapkodják széles szárnyaikkal a vizet. Egy más irányban ezernyi nádi veréb zsong, változatlan egyforma hangon. Egy vad ruca kétségbeesetten hápog, s hangjára rövid csend keletkezik, a félelem, a borzalom csendje. Róka tört a vadkacsára, vagy éjjeli ragadozó madár. A rémült hang hamar elcsendesül, a vízi láрма ismét kitör.

Pitymallik. A vadász felül. Szundikált egy parányit. Puszkáját vállához emeli. Czeloz. Vajjon mit akar? Hisz a ravasz nincs felhúzza. Csak végig nézett a csövön, látszik-e már a czélgomb? Igen, már végig látni a csőmen. Most már felhúzza a ravaszt. Kiszáll a ladikból a vízbe, s hosszú, lassú lépéssel lappangva bujik előre. A hajnali szellő hallatlanná teszi lépteit halk zaját. Egy keskeny nádfal áll előtte. Azon szeretne keresztül látni. Nyakát nyujtogatja, szemét erőlteti. Végre! már lát egy darut. Csak ne rebenne még a farka. Lélekzetét is visszafojtja. Még egy lépés előre, — nem is lépés, csak szívódás. A ritka nádon át most már jól kiszűrül a darufalka. És a vadász egy perczig gyönyörködhetik abban a remek látványban, midőn a szerelmes him daru táncot lejt szép párja körül. Ritka embernek adatott meg, hogy láthassa a daru táncát. Azt a bájos, könnyed, kecses lejtést, melyről ihletet és mintát vehetne bármely táncművész. Ám a gyönyörködésre nincsen idő. Az őrdaru már megfordította csőrét, gyanakodni kezd, bársónys hosszú nyakán már borzolódnak a pehely. A vadász hirtelen kiszemeli a két legszebb himet, a két legvénebbet. Az őrdaru hirtelen felvágja fejét, két szárnyát felrántja, s óriásiit kurlant. Egy pillanattal alatt a levegőben van a megriadt farka. A fegyver eldördül kétszer egymás után, s két szép him daru holtan bujik vissza a szállásra.

A darutoll elmaradhatatlan dísz a sárrejt legény kalapjának ma is. Nem is legény az, ki darutollat nem visel. A vén him-daru szárnya alatt van egy-egy szál világos szürke gyenge kocányú toll, — ez a legértékesebb már régi idők óta. «Az fehér Darutollat kedg, a ki az tükör mellett jobb kéz felől vagyon, legkisebbik gyermekemre, szeretett István fiamra tesztalom». — irta egy sárrejt polgár azon végrendeletében, mely Berettyó-Ujfalú város öregkönyvében foglaltatik.

Kifogyhatatlan a száma azon vadászfogásoknak, melyekkel a sárrejt nép elejtette a vadat. A löfgyvereken kívül a csapdának számtalan faja, háló, verem, hívó, család, stb. divatozott. Egyik másik módot csak tréfából beszélte el a nagyot mondó vadász. Például: Ki hinné, milyen könnyű tűzokat fogni! A tűzok gyanakvó madár. Természete, hogy mindig nézi az embert, a ki környékén van. Ennél fogva ha tűzokat látunk, jó távolról megkerüljük háromszor egymás után. A harmadik kerülésre holtan bujik fel a tűzok, — kitekeredett a nyaka.

A hol kötésig ért a víz, a sárrejt gyerek egy nagy veres tököt dobott a vízbe. A tök ott úszkált napokon át, mindaddig, míg megszokták a leszálló vadruccak s nem félték többé tőle. Ekkor a gyerek kivette a tököt, alól egy nagy lyukat vágott rá, belét kitisztította, két szeméket is lyukat nyitott s az így elkészített tököt fejére húzta, beült a vízbe. A vadruccak jöttek, leszálltak, nem félték a töktől. A gyerek pedig kedélyesen rángatta le a szép töke ruccát lábá-

HALOTTHAMVASZTÓ. — Pogány Mór terve.

Mihalik Dániel: Fűzfa.

nál fogva a víz alá. Ott kitekerde a nyakát, aztán másikat fogott.

Szokásban volt a vadruca-fogásnak az a módja is, hogy egy hosszú zsinagra fekete lószőrre fűzött tengeriszemet aggattak. A zsinag végére követ kötöttek s bedobták a vízbe. A vízszinten lebegő kukoricaszemeket lenyelte a kacsa s ezzel fogva volt.

Tömérkek vadludat elejtettek csapótörrel. A költő vadlud, midőn fészékéről távozik, hasáról letépett finom pehelylyel befedi tojásait. A vadász a pehely alá rejtette a csapóvasat s midőn a lúd visszatért s a pelyhet tojásairól el akarta háritani, nyakába vágott a csapda vasíve.

A vízszabályozás örökre véget vetett ennek a regényes, szép világnak. Hol még ezelőtt pár évtizeddel náderdő és kolokány nőtt az ingoványos talajban; hol daru költött és réti farkas szoptatta kölykeit: ott ma aranykálász reng a dús fekete földön s nádi veréb helyett pitypalatty hirdeti a hajnal.

De az évezredekén át vízzel borított földnek ma is meg van a maga különlegessége. Tulajdonképpen ma még nem is föld az, hanem porladó gyökértömeg. Termőképessége rendkívüli. Átlagban holdanként megadja a 14 métermázsát. A talaj nagyon laza s alul nedves. Egy hajlékony hosszú ostorvelet tövig le lehet dugni a földbe. A bojtárgyerek nem megy a kútra inni, ha megsomjazik, sem vizes korsót nem hord magával, hanem egy nádesövet leszúr a földbe s azon szí fel jó hideg vizet. Nedves időjárás nem is kedvez itt a gazdának. Ha megáll itt-ott a víz, rögtön kisarjadzik a haladókó nádgyökér s elnyomja a vetést. Száraz, szeles időben különös dolgokat lát az ember, ha ugyan ki tudja nyitni a szemét. Mint a könnyű havat, úgy hordja a szél a laza földet, s épen olyan éles sávkokat alkot, mint a hófúvás. Olykor a vetőmaggal együtt elröpül a föld. Árok nincs a pusztán, mert ha kiássák, harmadnapra telefűjja a szél. A koromfekete tőzegpor olyaná teszi az embert, mint a kéményseprő: szeme, szája, füle, zsebe mind tele lesz porral. Nagyszerű látvány itt a forgószél, mely égig érő óriás fekete poroszlopokat alkot s rohan vele keresztül a pusztán. A tőzegpor csipi, marja az ember bőrért. Forró szeles időben abba kell hagyni a mezei munkát, mert a por szűrését nem lehet kiállani. S ha egyszer a por felmarja az ember nyakát, derekát, — két hétig is vakargathatja.

Rendkívül sajátos tünete ennek a földnek az úgynevezett talajjég, ugyanaz, a mi a múlt nyáron az Ecsedi lápon dúlt. A Sárretnen évtizedről-évtizedre folyton ég a föld, hol kisebb, hol nagyobb foltokban, de nagyobb mérvet csak

különösen száraz esztendőben ölt. Az égés sokkal lassúbb is, mert a gyökérrészek már erősen korhadtak s a legtöbb helyen földdel erősen kevertek. Voltak száraz évek, midőn több száz hold égett egyszerre. Az égés a turfatalaj egész vastagságában történik, a felszíntől le az eleven földig. De ha a felső réteg már annyira földdévált, hogy éghetetlen, akkor felül nem mutatkozik a tűz, hanem lent a feltalaj alatt lappang a zsaratnok. A talajjégnek ez a faja a legveszedelmesebb. A hol vékonyabb a felső réteg, könnyen beszakad, s odalent tüztenger tántog. Volt rá eset, hogy Udvari határában kocsival, lóval beszakadt egy úriember. Ló és kocsis odavesztek, a rajta ülők is csak nagy ügygyel-bajjal s összegegett lábbal tudtak megmenekülni.

Az égő talaj alig látható egészségtelen, füstös és gyilkos szénázokat ereszt. A füst borongós estéken sűrű tömegbe verődik, s lombán elterül a föld felett, míg a szellő mérföldnyi távolságokban szét nem szakgatja.

Az égés határvonalai legtöbbször nem tudhatók biztosan. Télen azonban világosan meglatászik az égő terület, mert a hó olvad felette. Nyáron nem szabad a Sárretnen tüzet gyuj-

Szlányi Lajos: Zagyva mentén.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

tani a földre, vagy égő gyufát, szivart eldobni, mert meggyulladhat a föld.

A kiégett részeken világos színű, könnyű hamu marad vissza, mely eleinte terméketlen, de aztán bő trágyázással lassanként jó termő földdévál.

A mily sajátos ez a földterület, olyan különleges másképp is. Télen egészen erős hideg, s a laza földön a vadak ezreféleképpen téli lakhelyet. Viszont megtörtént az, hogy június 27-én az egész termés elfagyott. Szóval a gazdag talaj tűznek, víznek, fagyoknak erősen ki van téve, s ezért bizonytalan rajta a gazdálkodás. Vannak igen laza, könnyű földek, melyeket nem is szántanak, hanem a tallóra fogasolás után egyenesen rábocsátják a vetőgépet.

A következő évtizedek eltűntek majd a föld e sajátosságait, megszüntetik az érdekes különbségeket a többi termő földek között, és a csendes tanyában, mely a tagba hasított dús mezőkön épül, nem fogja tudni a földműves magyar, hogy valamikor a kis tanya helyén hatyú költött, és a búzavetés alatt megégett a föld.

Dr. Kádár Jenő.

EGYVELEG.

* Vilmos császár utazásai a német vasutakon évenként átlag 120 ezer koronába kerülnek; ez összeget az illető vasúti társulatoknak a kincstár rendesen kifizeti.

* Az orvos Franciaországban az általa gyógykezelt s elhalt beteg után ráhagyott örökséget el nem fogadhatja. Ezzel a törvény bizonyos visszaéléseknek akarja elejét venni, melyek beteg emberek végrendekezéseinek előfordulhatnak.

* A délkeleti Oroszországban végbement földrengések és vulkánikus kitörések a Fekete-, valamint a Káspi-tengerben is helyenként geológiai változásokat idéztek elő. Némely helyen nagy mélységből sziklák jöttek fel; a kracznovodikai kikötőben pedig oly sekély lett a tenger, hogy abban a kisebb hajók is alig tudnak megfordulni.

* Japánban a nyilvános árverések alkalmával senki sem beszél, hanem az árverezők ajánlataikat egy darab papírosra írva egy külön szekrénybe teszik. Az árverezés befejezésével az erre kirendelt hivatalnok az ajánlatokat összehasonlítva, a tárgyat a legtöbbet ígérőnek adja át.

* Fegyenc zenekar. Nouméában — a francia fegyenczelepen — a fegyenczek zenekart állították össze, s a karmester egy ismert gyilkos, ki valamikor a párisi opera zenekarának tagja volt; az első hegedűs egyik barátját ölte meg, a dobos házigazdáját egy kalapáccsal ütötte agyon, a gordonkás, a klarinétos, valamint a fuvalás szintén gyilkosok. A második karmester azért került Nouméába, mivel feleségét darabokra vágta. A fegyenczek zenekara a noumeai lakosok nem csekély gyönyörűségére hetenkint három hangversenyt rendez.

* A világon jelenleg 19,242 különféle levélbelyeg van forgalomban. Az európai kontinensen. 4889 levélbelyeget használnak, Angliában és gyarmataiban 5911-et, a többi a világ egyéb részeire jut.

BEÖTHY ÁKOS.

1838—1904.

Nem váratlanul jött, mert hosszú betegség előzte meg, mégis országsszerte mely részvétet keltett Beöthy Ákosnak december 1-én bekövetkezett halála. Nagy tehetsége, ritka műveltsége, erősen kidomborodó eredeti egyénisége Beöthy Ákos a magyar közélet egyik érdekes alakjává tette. Zömök testben erős, magyar lélek. Amaz egyre ritkuló alakok közül való, kik az önérdeket nem ismerik, kiknek lelki világát egészen a közérdek, a haza szolgálatának ideális kultusza tölti be.

Beöthy Ákos Beöthy Ödönnek, az egykor híres bihari követnek, a 48 előtti ellenzék egyik vezéralakjának fia volt. A törvénybizonyos visszairika szellemi képességei fiára is átszállottak, ki ezenfelül apjától független anyagi helyzetet s előkelő társadalmi állást is örökölt. Eme rendkívüli előnyökhöz járult a folytonos tanulás és ismételt nagyobb utazások által tágitott széles szellemi látkör. Kevés politikuskunk lépett akkora készütséggel a nyilvános pályára, melynek első évtizedét szülővármegyéjében, Biharban töltötte. 1872-ben választották meg képviselőnek Deák-párti programmal Kismartonban. A fuzió után a báró Sennyey vezérlete alatt alakult jobboldali ellenzékhez csatlakozott. Később a nemzeti pártnak lett egyik vezető tagja. A Házban felfogásának eredetiségével, nem közönséges publicisztikai képzettségével, politikai bátorságával hamar magára vonta a figyelmet. Az angol közéletnek és parlamentari viszonyoknak alapos ismerője s ebben az ismeretkörben valódi tekintély volt.

1887-ben a somló-vásárhelyi kerület, 1892-ben Kassa városa választotta meg képviselőjének. Az 1881—84-iki és 1896—1901-iki ciklusban nem volt tagja a Háznak. Az 1896-ki választásoknál kisebbségben maradt Kassán a kormánypárti jelölttel szemben, de 1901-ben ismét megválasztották, ezúttal pártion-kívüli programmal, melynek azonban erős függetlenségi színezete volt.

A heves pártküzdelmek nem magyarázzák meg teljesen az egykor inkább konzervatív felfogású Beöthy Ákos politikai irányának ezt az alakulását. Csakis 1900 végén megjelent nagy történet-politikai munkájának elolvasása adja kezünkbe ehhez a kulcsot.

E munkában, melyből «A magyar államiság fejlődése, küzdelmei» cím alatt eddig két vaszkos kötet jelent meg, Beöthy Ákos maradandó emléket állított magának, mint képviselői működésével, bár ez is elég jelentékeny volt, mert Beöthy Ákos a képviselőháznak mindig egyik kiváló és nagybecsült tagja volt.

Beöthy említett történelmi nagy munkája közel 40 évi tanulmányok és elmélkedések eredménye, de megírásához a közvetlen indító okot, miként ezt maga Beöthy Ákos előszavában elmondja, az a körülmény szolgálta, hogy az 1896-diki választások alkalmával előtte a képviselőház kapui bezárultak. «Ekkor villant meg — úgy mond — agyamban az a gondolat, csekély ösmereteimet irodalmilag értékesíteni.» Eredetileg könyvet nem tervezte akkorára, a mekkorára az munkájában kibővült. Csupán az 1825-tel kezdődő korszaknak akarta képét nyújtani s a megelőző időkről csak általános áttekintést akart adni bevezetésül. Ebből a bevezetésből lett irásközben két vastag kötet. Maga a munkának a dereka — sajnos — nem nyervehetett befejezést. De így is nagybecsű gazdagodása publicisztikai irodalmunknak, mit az Akadémia is elismert, mert szerzőjét nyomban

az első kötet megjelenése után tagjává választotta.

A munka keletkezésének fentebb jelzett módja magyarázza meg annak szerkezeti sajátosságait, a tagozottság és könnyű áttekinthetőség hiányát. Gyakorlott szerző tizedrésnyi eszméleti tartalommal nagyobb külső sikert aratott volna hasonló munkával, mint Beöthy Ákos, mert alapgondolatait minél előnyösebb világításba helyezte volna, mint az ékszerkereskedő drága köveit, hogy a napsugárban ragyogjanak. Beöthy munkájának mélységeiből magának az olvasónak kell mintegy kibányászni a benne rejlő gondolatok gazdag kincsét, igaz, hogy az eredmény dúsán jutalmazta ezt a fáradozást.

Ily nagyterjedelmű munkának ismertetése természetesen túlhaladja e rövid cikk keretét. Csak a legfőbb alapgondolatot kívánjuk kiemelni, mely az óriási irodalmi készütséggel megírt munkából mintegy kijegeződik. Beöthy szerint a Spanyolországból importált Habsburg-dinasztia hazánkat is Csehország szomorú sor-

tűnő aránytalanság e férfiú nagy tehetsége és készütsége, helyzetének előnyös tulajdonságai s az egyéni érvényesülésnek ama mértéke közt, a mely neki osztályrészt jutott. Mások kevesebb tehetséggel és kisebb személyes előnyök birtokában a befolyásnak és hatalomnak legmagasabb fokozataira jutottak volna el. Beöthy Ákos egyénisége magyarázta meg, hogy ez nála be nem következett. Ó hatalomra és kitérteésekre, rangra, méltóságra nem törekedett. Büszke, zárkózott lelke inkább arra utalta, hogy független szemlélője és bírálója, semmint eszelekvő intézője legyen a közügyek folyamán. Az események folyamában élete sajkáját nem vitette az áradat által, hanem erős karokkal vezetett nem egyszer az áradat ellen. Megvetette az érvényesülésnek manapság divatos ezernyi apró eszközt. Ambíciója magasabbra sarkalta annál, a mit népszerűségnek nevezünk. Élete végső szakában, igaz, bizonyos agitatorius jellegű öltött nyilvános szereplése, de ebben, azt hisszük, nem a népszerűség hajbászóinak közönséges húsága volt a mozgató erő, hanem a már pályájának végéhez közeledő férfiúnak az a keserű tudata, hogy nagy tehetsége birtokában egy hosszú közpályán töltött, nagyobbban nem tehetett azért, a mi életének ideálja volt: nemzete nagyságáért.

De hát az ő eleme — a filozófia nyelvén szólva — az analysis volt, nem a synthesis, a bírálat és elemzés, nem az alkotás. Az emberek tisztelték és szerették, de e tisztelt és szeretet nem volt ment bizonyos ösztön-szerű tartózkodástól, melylyel a közép-szerűek nagy tömege viseltetik a fölünyes egyéniség iránt, éreztve, hogy ez keresztüllát hibáikon s tapasztalva, hogy, ha kell, nyíltan megmondja nekik, mennyire nincs igazuk. Kortársai közül kevesen vették maguknak azt a fáradságot s bizonyára kevesen is voltak arra képesek, hogy Beöthy Ákos tartalmas, de büszke és zárkózott egyéniségének a mélyére hatoljanak s azt valódi faj-súlya szerint értékelni tudják. Korunk politikai történetének igazságos megírója azonban diszes helyet fog kijelölni Beöthy Ákos erős és eredeti egyéniségének ama politikuskok és publicisták sorozatában, kik e nevezetes korszak alakulásának szellemi tartalmához hozzájárultak.

Halász Imre.

AZ INTERPARLAMENTÁRIS ÉRTEKEZLET ST.-LOUISBAN.

Amerikai emlékeimből.

BEÖTHY ÁKOS.

sára akarta juttatni, de ez nem sikerült neki nemzetünk erélyes ellenállása következtében. Az 1867-iki kiegyezéssel a dinasztia és a nemzet közti küzdelem bizonyos nyugópontra jutott ugyan, de véget még nem ért. Megvan a paritás a törvényben, de nincs meg a valóságban. A jövő kérdése, hogy a jogi paritás magá után fogja-e vonni a politikai paritást, vagy ellenkezőleg politikai visszafejlődés áll be s akkor a jogi paritás is elvész.

Beöthy Ákos a több százados alakulásból azt a következtetést vonja le, hogy a magyar nemzet függetlensége ellen intézett támadások ereje fokról-fokra elgyengül, ellenben a nemzet ellenállási képessége fokról-fokra erősödik: az eredmény pedig végül tiszta personal-unió lesz. Ennek az állításnak az igazolása, a magyar nemzetnek a szuverén államiságra való igényének kimutatása, képezi Beöthy nagy munkájának czélját.

Ezekből megérthető Beöthy Ákos politikai álláspontjának az a módosulása, mely 1902. évi kassai fellépése alkalmával nyilvánvalóvá lett, valamint érthető az a magatartás, melyet az 1903. évi obstrukció alatt s élete egész végső szakában tanusított.

Ha végig tekintünk Beöthy Ákosnak majdnem 40 éves politikai s harminckét éves képviselői pályáján, szemünkbe ötlök a valóban fel-

és zakatoló villamos vonatokkal, a hol poros minden, még a Mississipi széles háta is és a hol tikkasztó a meleg. Vagy a kiállítás, és a rengeteg csoda, mely minden előző kiállításnál farsztóbb, mert nagyobb, s rengeteg arányaival előli az embert; az a lázas sietés, a mely ugyanaz minden amerikai városban, az a félig hadaró, félig piszmogó tárgyalás, a melyhez olyan nehéz hozzácsokni... Hát mindez egyáltalában nem volt sem szép, sem kellemes.

A mi a varázsát megadta: azok mi magunk voltunk. Madách azt énekl valahol, hogy az ebnek is eb legfőbb ideálja, s megtisztelt, hogy ha társaul fogad. Hát mi, a kiknek mesterségünk a politika, szintén nagy embereknek tartjuk a politikuskokat, és én is, a ki csak ex-parlamentari ember vagyok, még mindig nagyot tartok a parlamentre. Biz az úgy van, hogy most még külön legénynek kellene a gátra, mint az én koromban. Egy jó öreg osztrák kollégánk, meg egy francia kollégánk, rém dolgokat beszéltek el arról, milyen nagy szükség van erős karokra a mai parlamentben. Az öreg Gladstone még csak *old parliamentary hand*nak nevezte magát, ma már az ököl a hasznosabb testrészt és a praktikus küzdőteret; és bizony sokan közülünk, kik ott St.-Louisban is hirdették a békét, s azt a szép elvet, hogy a népek is bosszúval választott bíróságok elé pereltek, nem

A HALASI KURUCZ EMLÉK. — Demlő József szobornőve.

egyszer próbáltak már ököllel szerezni elveiknek diadalt. Persze — a politika, az fucsas mesterség. Del detto al fatto — ce un gran tratto: a mondástól a tettig messze az út, azt mondja a bölcs olasz példabeszéd.

Az a csoport, a melyet bemutat képünk, éppen az utolsó ülés végéről való. Sehol sem voltak az interparlamentáris értekezlet ülései olyan igazán vándorok, mint St.-Louisban. Az elsőt a kiállítás az értekezlet dísztermében, a másodikat az igazgatósági épületben, a harmadikat már a Southern Hotel nagytermében tartottuk. A ki ismeri az amerikai hotel igazán tipikus életét, az nem ütődik meg ezen. Csinálhat ott minden vendég (igazában nem vendég is, mert a szállodák földszintje, sőt első emelete is majdnem olyan nyílt helyiség, mint az utca, vagy a magyar kávéház), a mit neki tetszik, csak a szolgálzémelyzetnek, mely egyformán indifferens a borralaló rendszer hiánya folytán, akár fehér, akár fekete, ne legyen alkalmatlan. Csinálhat akár háborút is, tehát békét is.

A képen közből eső csoport az értekezlet vezérkara Bartholdi Rikárd volt az elnök. Ő St.-Louis képviseli a washingtoni parlamentben, régi személyes barátja Rooseveltnek, igen kitűnő szónok és felette népszerű ember. Kevés nyilvános szónokot hallottam, ki oly könnyen beszél, mint ő, s a mellett mindig eltalálja a kellő hangot, a mi nagyon nehéz dolog. Az angol nép ép úgy szeret beszélni és beszédet hallgatni, mint mi magyarok, s nem sokat mondok, ha a kétheti út alatt meghallgatott beszédek számát ezre becsülöm. Bartholdi mellett az amerikai csoportból még két igazán kitűnő ember van a képen. Az egyik Loomis, a külügyi államtitkár, a ki a kormányt képviselte, s a ki egészen jól érezte magát a parlament férfiai közt. Tudvalevő, hogy az amerikai parlament ülésein sem helyök, sem szavok nincsen a kormány tagjainak, csak írásban érintkeznek, akkor is nem

közvetlenül, de az elnök útján. Bizony sok európai miniszter volna hálás ily bölcs intézkedésért! A harmadik amerikai Theodore Barton, a szenátus tagja Ohio-ból. Elsőrangú magyarbarát, a minek számtalan jelét adta Clevelandban, a hol a Kossuth-szobor körül is igen nagy szolgálatokat tett. Egy feledhetlen délutánt töltöttem e három férfi társaságában. A Niagara körül együtt utaztunk. Soha sem fogom elfeledni a párbeszédnek politikai részét, de a költőt sem. Mert ilyen is volt. A világ legszebb körútja, úgy hívják az amerikaiak, és talán ez esetben nem is túloznak, csak úgy halom számra dobja a horogra a legszebb impressziókat. A hatalmas zubatag, a meredek partok, a virító kanadai és a nyugtató amerikai oldal, az őszi ragyogó napsugár, a folytonos szivárványsugarba omló páratenger és az erdők őszi színpompája kicsalta ajkunkra az őszi dicsőretét. Mégis csak szebb az őszi tavasznál; a zöldülő falevelnél a színpompa, a bimbónál a gyümölcs.

«Es úgy van az az emberi életben is — kezdte meg filozófiáját Barton. — Az őszi, ha szép, szebb a legszebb tavasznál is.» Elhallgattunk, egymásra néztünk, csak én jegyeztem meg, hogy mind a négyen egyformán okoskodunk, talán bölcsen is, de lát — deres fejjel.

Az angol csoportból Philip Stanhope volt a legkiválóbb ember, talán az egész értekezleten. A régi fajta angol politikusok típusa. Bámulatossággal beszélnék ezek az angolok. Egy jótáival sem mond sem többet, sem kevesebbet, mint a mennyit kell. Egy értekezleten a pongyola discussiók nálunk díszszónoklatokul is beválnának. Végig hallgatni elsőrangú élvezet nekünk. Stanhope a régi whig

* A clevelandi Kossuth-szobrot az interparlamentáris értekezlet magyar tagjai szeptember 30-án nagy ünnepélyességgel megkoszorúzták. Ez ünnepélyről is közlünk egy képet, Amerikából kapott fényképfelvétel után.

iskola típusa, míg az öreg Rasdall Cremer a modern demokráciáé, ez öreg úr is egy típus, a legjobbak egyike a fajtájából, s kétségkívül aligba terem sok olyat a modern demokrácia.

Ő maga beszélt el nekem, hogy majdnem meghalt a magyarokért. Mint lelkes ifjat, elfogta a magyar-barát láz, s elhatározta két társával, hogy eljön harcolni Magyarországra. Szerencsétlenségére az indulási idő előtt 1849 júniusán typhusba esett, s mikor mint reconvalescens augusztusban először vett ujságot kezébe, olvasta a világsi tragédiát. Visszaesett s több havi élet-halál harcot vívott, míg kigyógyult. Szegény ember, de az ő agitációja teremtette meg a békekongresszust, melynek ő a valóságos atyja, s hogy mily lélekkel csügg rajta, mutatja az, hogy az által megnyert nagy Nobel-díjat rögtön e célra adta oda. Valóságos drámai jelenet volt hát, mikor Roosevelt beszéde után zárógyűlésünkön szerényen kijelentette, hogy neki most már úgy tetszik, hogy nem élt egészen hiában.

A többi nemzetek nem igen küldtek — a mi Apponyinkat kivéve, — ily elsőrangú embereket. Cochery, a francia csoport elnöke volt ugyan miniszter többször is, híres ember is hazájában, kellemes előadó, de alig több. Érdekes volt figyelni egymás mellett az ő nyugtató, meglehetősen üres frázisait Stanhope szabatos, rövid, velős mondatai mellett. A ciziomás francia szónoklasi mód valóban a múlté már.

Stonzeau, a belga csoport elnöke a szenátus tagja és szaktekinély a nemzetközi jogban. Egy kicsit professzoros. Szárz elméleteken nyargal. Egyetlen egyszer vitt valamelyes lendületet felszólalásába, de akkor is alig csappant át a szürke elméleten.

Gobat, a svájci csoportból, a ki az értekezlet titkára, szép előadású szónok, szereti is a dolgot, de talán ezzel épen ki van merítve érdeme, a híres Beckmann-é, a svéd csoport elnöké azzal, hogy a báta mellett álló leánya igen csinosan énekel, vagy Tichmané, a hollandi csoport elnöké, a ki igen tevékeny, szorgalmas ember, s egyike azoknak, a kik a legtöbb helyes megfigyelést tették az úton.

Végül ott vagyunk mi magyarok s egy pár derék román barátunk Plat tábornok és Foltin senátor élükön, a szegletben. Az értekezlet történetében hogyha nem foglaltuk el a bennünket jogosan megillető zúgot, az Apponyi érdeme, a ki, mint Szent László királyról éneklő költő, kivált közülünk, mint egy zászló. Ez persze a rud érdeme, mely ezúttal fizikailag is igaz. Az ő generalizáló képessége, a részleteket fel-emelni tudó művészete tudommal mindig érvényesült. Persze a generalizálásnak megvan az a hátránya, hogy sok részlet felett jogtalanul fut át, s én bizony komolyan azt hiszem, hogy a demokrácia sok dolga a részletek által sokkal többet veszítene, mint nyerne. De az már világos, hogy kevés szónokot lehet úgy élvezni, mint Apponyit. Okoskodása emelkedő és emelő; előadása meleg és közvetlen; formazérke teljes.

Es megtörtént az a csoda, hogy mi magyarok voltunk a becézett csoport. Loomis államtitkár úgy nyilatkozott előttem is, hogy azok az urak, a kik velünk jártak, egyhangulag úgy nyilatkoztak, mikép mi voltunk a legkedvesebb csoport. Jó kedvű, értelmes, mindent élvező, és főleg teljes egyetértésben utazó csoport. Hát ugyan ki hallott ilyet? A politikai életnek egész Noé-bárcájára kitélt belőlünk a legvérengzőbb tigristől a legszelidebb bányáig. Egyik kellemes barátom úgy magyarázta azt, hogy a magyar élet a veszekedés, de miután extra Hungariam non est vita, tehát nem veszekedtünk Amerikában; a másik úgy, hogy a nagy víz szelidít, a minthogy a Noé bárcájában is összeszelidítette a vérengző fenevadakat.

Nem tudom, hogy melyik theoria az igaz; de az bizonyos, hogy meglepő békében éltünk, s nekem kedvem volna tanácsolni a Ház elnökének és a kormány fejének, «nem volna-e néha-néha időszere a magyar politikuskokat tengerre küldeni?» Hátha ott megcsappanna háborús hajlandóságuk.

György Endre.

NOGI TÁBORNOK.

STÖSSZEL TÁBORNOK NEJE.

OYAMA TÁBORNOK ÉS NEJE.

A HALASI KURUCZ-EMLEK.

Az 1703-ik év október 3-ikán történt, hogy a Deák Ferencz kurucz vezér halason időző csapatára ráütöttek a bácskai rászok és száva-melléki svábok, segítve a Szegeden állomásozó császári rendes katonaság egy része által is. A kuruczok kivonultak az ellenség elébe s a városon kívül megütözköztek, de kemény harc után vereséget szenvedtek s 234-en elestek közülök.

Tavaly februárban id. Gaál Lajos indítványára elhatározták Halas polgárai, hogy emléket állítsanak a hazáért hősi halált halt kurucz vitézeknek. Megindult a gyűjtés, melynek csakhamar oly szép eredménye lett, hogy hozzá lehetett fogni az emlékmű készítéséhez. Ezzel Damkó József fiatal szobrászt bízták meg, a ki teljes mértékben megfelelt a bele helyezett bizalomnak.

A szobor talapzatával együtt hat méter s 20 centiméter magas, s kardjára támaszkodó, búsuló kurucz vitézt ábrázol. A talapzatba illesztett márvány táblán ez a felirat van:

A II. RÁKÓCZY FERENCZ FEJEDELEM HADSEREGÉBŐL DEÁK FERENCZ PARANCSONOKSÁGA ALATT, AZ 1703-IK ÉVI OKTÓBER HÓ 3-ÁN E TÉREN HARCOLT 3000 KURUCZ VITÉZ KÖZÜL ISTENÉRT, HAZÁÉRT, SZABADSÁGÉRT HŐSI HALÁLT HALT 234 KURUCZ EMLÉKEZETÉRE KISKUNHALAS VÁROS KEGYELETES KÖZÖNSÉGE. 1904.

A szobrot november 27-ikén leplezték le több ezer ember jelenlétében. Megelőzőleg a református templomban istentisztelet volt s Szilády Áron a tudós pap mondott megható alkalmi beszédet. Innen a szoborhoz vonult a közönség, hol dr. Nagy Mór polgármester, a szoborbizottság buzgó elnöke szólt szívrehatóan, majd Fülöp Sándor tanár szavalt a napjaink ünnepi ódáját. Utána Báthory Gábor tanár mondotta el felavató beszédét, s a gimnáziumi énekkar Rákóczi kesergőjét és indulóját adta elő, miközben lehullt a lepel a szép szoborról, melyet aztán koszorúkkal borítottak el az ünneplők.

KÉPEK A HÁBORÚBÓL.

Port-Artur «utolsó óráját» a nyár óta annyiszor hirdették már s ime ez az óra még sem következett be, bár patakban folyik alatta a hősök vére. De hát Port-Artur nagyon erős vár, vagy jobban mondva: erős várak csoportozata, a melyek körül egész csomó eleshetik, — a mint hogy el is esett már, — de a főerődök még mindig állanak. A hadászati technika mindenféle vívmányait felhasználják úgy a védők, mint az ostromlók, nagyrészt olyanokat, a melyeket itt alkalmaztak először.

A védők nem elégedtek meg az erős falakkal, sáncokkal, hanem még tüskés drótok szövénnyel is körülvették állásaikat, sőt a dróto-

kat még villanyossággal is megtöltötték, hogy az ellenség ollóival ne dolgozhassék. Am a japánok erre is találtak ki valamit: hosszú bambuszrudakra robbanószereket akasztottak s így csúsztak hason a drótsövényekhez s ily módon igyekeztek azokat szétrombolni, mitsem törődve az orosz erődökből szakadatlanul hulló golyózáppal. Egy szemtanú vázlatai után készült képen mutatjuk be ezt a sajtóságos ostromműveletet.

STÖSSZEL TÁBORNOK NEJE.

OYAMA TÁBORNOK ÉS NEJE.

Bizony nagyon nehéz feladat jutott az ostromot vezető Nogi tábornoknak, a ki elsőrendű hadi mérnöknek s rendkívül elszánt katonának tartanak, bár honfiai nem egyszer zúgolódtak már ellene, hogy a várat bevenni nem bírja. A szakemberek azonban teljes mértékben elismerik Nogi képességeit és sikereit, mert hiszen jól tudják, hogy ily hatalmas erődöt csakis lépésről-lépésre s lassanként lehet megtörni, kivált ha olyan a védő, mint Stösszel tábornok,

a kinek még felesége is sokat tesz arra, hogy a csapatok kedvét fentartsa. Stösszelné ugyanis gyakran felkeresi a betegeket, sebesülteket s azokat ápolja, vigasztalja, bátorítja. Egy ízben már maga is megsebesült egy szétrobbant gránátszilánktól, a mi csak növelte népszerűségét a védők előtt. A legújabb értesülés szerint különben már teljesen kigyógyult sebéből.

E szörnyű háborúban egyébiránt fontos szerep jutott a nőknek is: a betegápolás, a mire

JAPÁN KATONÁK SZÉTROMBOLJÁK AZ OROSZOK ÁLTAL VONT DRÓTSÖVÉNYT.

A MAGYAROK KOSSUTH SZOBRÁNÁL CLEVELANDBAN.

fájdalom, nagyon is sok alkalom van mindkét részről s a vöröskereszt-egyesületek jótékony-sága sohasem bizonyult még be annyira, mint most, midőn a betegéket, sebesülteket nem ezrel, hanem tizezrével kell számítani.

A japán vöröskereszt-egylet fáradhatatlan tevékenysége különös elismerésre méltó, a mint ezt elégszer is hangoztatják az európai lapok tudósítói, de halásan emlegetik az ápolásban részesült orosz foglyok is. Ennek az egyletnek pedig egyik alapítója s vezetője Oyama fővezér felesége, a kit férje oldalán most szintén alkalmunk van bemutatni.

AZ AMERIKAI REF. EGYHÁZMEGYE MEGALAKULÁSA.

1904 október 7-én volt az amerikai ref. egyházmegye megalakulása New-Yorkban a magyar református templomban. Ezen megalakulást tudvalevőleg hosszas belső küzdelem előzte meg.

Már körülbelül tíz évvel ezelőtt szervezte az első egyházat Kovács János, jelenleg kanadai lelkész; de azóta, fájdalom, folyton szaporodott a magyar kivándorlók száma. Az első egyházak a «Reformed Church» szárnyai alatt, annak hathatós támogatásával alakultak, az utóbbiak a «Presbyterian Church» által. Mindkettő hitelveiben és szervezetében teljesen azonos a magyar ev. ref. egyházzal.

Jelenleg már 25 ily egyház, illetőleg lelkészi állás van szervezve, és két magyar nyelven megjelölő ref. felekezeti hetilap is van.

Mind a két egyház gyakran fordul papokért a magyar egyház hatóságaihoz s így azok figyelmébe folyton ébren tartatván, felmerült az az eszme, hogy ezen egyházak visszacsatoltasának a magyar ref. egyház testébe. Az egyetemes konvent egy bizottságot küldött ki e célból, s később a dunamelléki kerületet bízta meg az ügy vezetésével.

Az amerikai egyházak túlnyomó része örömmel üdvözölte a csatlakozást; nagyobb részek azonban azt tartotta, hogy jelenlegi egyházi hatóságaikkal, vagyis az amerikai egyházzal hozza előbb rendbe a konvent a dolgot, ők az eddig őket tápláló és támogató egyháztól nem akarnak erőszakosan elválni, s az ügy érdekében állónak találják a békés megoldást, míg a kisebbség gyorsan, az amerikai egyházra való tekintet nélkül akarta ezt megtenni.

Ez a kisebbség alakult október 7-ikén New-Yorkban amerikai ref. egyházmegyévé, mely a dunamelléki egyházkerületnek lesz tagja. Reménylik, hogy lassanként a most még ki-maradt többi egyház is csatlakozni fog, a mire van is kilátás, ha az amerikai egyházzal, mely most még sértve érzi magát, jobb viszony

következik be. Mindenesetre azonban örvendetes tény e megalakulás, annál inkább, mert a két ellentétes irány magyar képviselői is részt vettek azon.

Képünkön, mely a templom előtt az alakulás napján vétegett fel, — a felső sorban balról látható György Endre, a mármaros-ugocsi egyházmegye gondnoka, konventi tag; közepén Kulhy Zoltán amerikai esperes; jobbról gr. Degefeld József, tisztántúli egyházkerületi főgondnok, a dunamelléki egyházkerületi elnökség amerikai megbízottja; a második sorban balról menve: Kovács János kanadai lelkész; Kovács Béla johnstowni lelkész; Komjáthy Ernő bridgeporti lelkész; a harmadik sorban Balogh Gyula pocahontasi lelkész, pénztárnok; Bereczky László phoenixvillei lelkész, egyházi jegyző, tanácsbíró; Ujlaky János mount-carmeli lelkész, tanácsbíró; az alsó sorban: Nagy Lajos phoenixvillei gondnok; Horváth János johnstowni gondnok; Pethő Bálint new-yorki gondnok, tanácsbíró; Plecs István passaicai gondnok. Nincs a fényképen két lelkész, u. m. Kulhy Elemér passaicai és Vajó Sándor woodbridgei lelkészek, a kik bár az egyházmegye tagjai, de a gyűlésen ezáltal nem jelenhettek meg.

«A LONJUMEAU POSTAKOCSIS.»

Háromfelvonásos vig opera. Bemutatta a m. kir. Opera 1904 november 29-ikén. —

A leghíresebb dalművek egyike; a minek kézzelfogható bizonyossága az, hogy a nagyon szűk műsorú, válogatós amerikai operavállalatok is már évtizedek óta adják. De a népszerűség, — mint oly sokszor, — ezáltal sem jelenti a műnek magas, örökbecsű voltát. Sok darab nagy sikere vagy bukása csak a czímszereplőn múlik; s ilyen darab «A lonjumeau postakocsis»; hősnének szokatlanul magas tenorhangon kell énekelnie; a ki a «magas d-t» bírja, az a maga dicsőségére szívesen betanulja a czímszerepet, a közönség pedig tudni, hogy a tüneményes férfihangot megcsodálja. A nagy tömeg érdeklődése pedig egyszerre hatványozódott, mikor a színdarab meséje a valósággal találkozott: mikor t. i. előbb Wachtel Tódor, majd egy Bétel nevű, csakugyan kocsisból lett operanékes lépett fel mint lonjumeau postakocsis.

A darabnak ugyanis az a meséje, hogy mikor egy széphanjú falusi legény, a postakocsis, épen esküvőjét üli a szemrevaló fiatal koresmárosnéval, éneket meghallja az a gróf, a ki XV. Lajos francia királynak színházi ügyeit vezeti és épen tenorének fölfedezése végett kelt útra. A fiatal pár történetesen összezördült, az egy-órányi férj daczából, de kincs- és becsyagból is enged a gróf rábeszélésének s vele megy Párisba operanékesnek. (Ez az I. felvonás meséje.) Az új életmód a dicsőség hamar és végkép elfeledtetik az énekesrel az ő egész múltját. Tíz év telik el, ő még viruló, hódító férfiszépség; a színházintendáns gróf rendelkezete megjelenti egy úrnőnek kastélyában, hangversenyzení-

nem tudván, hogy a gazdag és szép hölgy az ő elhagyott, elfelejtett felesége, a ki hűtlen férjét vissza akarja hódítani. Az énekes lángra lobban az úrnő iránt, de mint a féle romlott, könnyelmű ember, csak rövid időre akarja bírni a nőt is, gazdagságát is, ezért házasságot ígér neki — csak hogy galádul, az eskető pap szerepét egy színésztársával akarja eljátszatni. A nő a gyanútlanul adja. (III. felvonás.) Az esküvőről érkező énekest és czinkosait sarokba szorítják; kétnejűség címűen halálos ítélettel fenyegetik... Megérdemelt gyöttrődésétől a még mindig szerető feleség szabadítja meg, a meny-nyiban megismerteti magát és megbocsát férjének, ki az ő kedvéért otthagyja a minden rosra esábitó színházi életet.

Ezt a kis mesét a francia szövegírók, De Leuven és Brunswick, sok vigjátéki ötlettel fűszereztek; Chapelou postakocsisnak, a ki Saint-Phar művészi nevet vesz föl, durvább, komikus kiadása Bijou kovács, a ki Alcindor néven kardalos lesz és híres barátjának kezére jár; Corey marquis, a vén intendáns maga is eseng az örökség útján gazdaggá lett Latour asszony kegyeire; emez pedig, hogy férje-urát egy küssé meggyötörje, a második esküvő után ismét a régi Madeleine-né vedlik s a sötétben hol a régi, hol az új feleség hangján emeli vádjait a csapodár ellen, stb. Látnivaló ennyiből is, hogy a különben mulattató szöveg küssé messze esik a való-színűsügtől.

Adam Adolf zenéje (1836-ból való) nagyon kellemes, nagyon dallamos, csupa elevevágy és gyakran finom hangszerhatásokat csillogtat; a maga idejében új és eredeti volt, mi azonban már annyi másolatát és továbbképzését hallottuk, hogy nem tesz reánk nagyobb hatást, mint pl. a Lecocq-féle operettek. («Angot asszony leánya», «A kis hercege», «A kertészleány»), melyeket szerzőjük szintén vig operáknak nevez. A dalműveket élvező közönség zenei ízlése jelentékenyen változott az utóbbi évtizedekben; s gondoljuk meg, hogy tavaly nyáron a zeneszerző százéves születése napját ünnepezték. Megjegyzendő, hogy Adam épen annyi operát (illetőleg balletet) írt, a hány évig élt: 53-at. Magyarban még csak «A nürnbergi baka» című egyfelvonásos vig dalművét és régebben «Gizella» című balletjét adták; a «Lonjumeau postakocsis»-sal addig kellett várunk, míg olyan, magyarul beszélni is tudó tenorékesünk is akadt, a kinek torkában megvan a magas d hang.

Arányi Dezsőnek ez nagyon szépen sikerült. Szoyer Lonka önként tette szerepébe ugyanezt a magas hangot, s még sokkal csengőbben vágta ki. Persze, ezen a szerencsés képességen kívül, művészi szempontból mind a ketjüknek sokkal nagyobb érdemeik vannak. A turbékoló intendáns Kornai, a kovácsból lett kardalos Hegedűs, két apró szerepet Szikláné, meg Kárpáth vetélkedő jellemző erővel és sikerrel adtak. A gondos betanítást Szikla Adolf karnagy művészi érzékkel végezte.

A bemutatás előadás zajos sikerének fele a derűs művet, de másik fele a jókedvű és kifogástalan előadást illette. K. I.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Schiller Wallenstein trilógiáját magyarra fordította Dóczy Lajos s két kötetben kiadta a Lampel-féle könyvkereskedés, igen díszes kiállításban. (A két kötet ára 7 korona.) Iróink közül kevesen vannak, a kik a jó műfordítás egyik fő-kellékével, az eredetinek megértésével, a nyelvi és tartalmi finomságaiba való behatolás képességével — a mi a német irodalmat illeti — annyira bírnának, mint Dóczy Lajos, a ki tudvalevőleg egyforma könnyűséggel bántik a tollal magyar és német nyelven. Viszont azonban ez az előny veszedelmé is válhatik a német költői munkák magyar nyelven való tolmácsolására, mert könnyen arra viheti a fordítót, hogy akaratlanul is belevigyen munkájába valamit az eredetinek nemcsak szelleméből, hanem nyelvi sajátágaiból is. Ezt a veszedelmet, úgy vesztjük észre, Wallenstein-fordításában Dóczynek jobban sikerült elkerülnie, mint régebbi hasonló műveiben; talán annak lehet ezt köszönni, hogy a jeles költő az utóbbi években itthon, magyar környezetben él és dolgozik. A Wallenstein-fordítás kétségkívül jelentékeny munka; örülünk kell, hogy a német klasszikai költészet ez elsőrendű remekét nyelvünkön olvashatjuk, még pedig oly fordításban, mely ha drámai erőre nem is, de színességre és élénkségre megközelíti az eredetét. Színpadi használatát azonban a fordításnak megnehezíti az, hogy a versek rhythmusa a kelteténél is szabálytalanabb, a versforma néha túlságosan is szabad; ilyen verseket nehéz lehet jól szavalni.

Vannak azonban a fordításnak valóban kiválóan sikerült részletei is, melyekben a fordító nagyon közel jut az eredetinek szépségeihez; általános értéke pedig semmi esetre sem kicsinyelhető. Mutatványul a trilógia első részének végén levő katonadalt közöljük belőle:

Föl lóra, barátim, a trombita hív,
Csatárra hív a szabadság.
Ott áll becsületben a férfui szív,
Követve a maga parancsát.
Nem áll ki helyette ott senki se más,
Óvé a dicsőség, óvé a bukás.

Eltűnt a szabadság! Bármerre tekint,
Vagy urat látsz, vagy csupa szolgát.
E gyáva világnak becsülete nincs
Hazug, ravasz és vizsi dolgát.
Csak az, ki halállal is szembe tekint,
A katona szól ma a szíve szerint.

A lét nyúga, bánata sohasem övé,
Nem néz oda félve a gondnak.
Elszántsán vágat a végzet felé,
Ha nem éri ma, érheti holnap.
S mert holnap elérhet, igyuk ki tehát
A gyönyörű élet habos poharát.

Katonának a jussát az Isten adá,
Nincs érte fűradozása.
Bujják csak a szellér a földbe alá,
Hogy a kincset kinosan ássa.
Csak ássa, kaparja, míg végre kiszíli,
Hogy a gödröt ásta, a melybe ledűl.

Félelmes vendég, a merre robot,
A lovas, meg gyors paripája.
Ha a várbán a názi gyertya lobog,
Hivatlan jó lakomára.
Nem udvarol ő, aranyat se mutat,
Szerelmi jutalmat e nélkül arat.

Mért sír a leány? Mit emészti magát?
Nincs földön örök gyönyörűség.
Szerelm könye nem köti a katonát,
Nem kenyerre néki a húség.
A sorsa parancsol, ha trombita szól,
Neki nincs maradása, se nyugta sehol.

Föl lóra, barátim, csatába elő,
Hol a kard cseng, a szem tüze villan,
Hol habzik az élet, az ifju erő —
Küzdjünk, míg a szikra nem illan.
Koczkára ha nem teszed életedet,
Kölcsönbe bírod csak, de sohse tied!

Petelei István, kinek már rég, mintegy tíz év óta nem jelent meg könyve, most egyszerre két kötetnyi elbeszélést adott ki «Az Élet» cím alatt. Mindenki, a ki irodalmunk újabbról fejlődését rokonszenzővel figyelemmel kíséri, igaz örömmel üdvözölheti a két kötetet, melynél tartalmasabbat s eredetibbet alig mutathat fel az ideai könyvpiaza.

Peteleit sokkal kevésbé ismeri és méltányolja a nagyközönség, mint a hogy megérdemelné s most itt van az alkalom, hogy e régi mulasztást pótolja. Két új könyvében az utóbbi években írt elbeszéléseinek vannak összegyűjtve, a melyek teljes kiforrottságában tükrözik a jeles író sajátos egyénisége. Azok közé a nálunk ritka írók közé tartozik ő, a kik egyéni világnézetet alakítottak maguknak, melyben van borongó pesszimizmus, de erős és minden ízében emberi részvét is az élet szenvedései iránt. Ezért elbeszélései nem csupán az életből véletlenül kikapott esetleges megfigyelések foglalatai, hanem megérezni rajtuk, hogy az élet jelenléte az író bizonyos magasabb szempontból szemléli. Hangulatuk többnyire borongós s bizonyos fájdalmas érzést is hagynak maguk után az író lelkében. De a lélektani rajz ritka hűsége és pontossága, az előadás művészete s az író minden szenvedéssel rokonszenző lelke, melybe rajtuk keresztül bepillantást nyerünk, nem engedi át a fájdalom érzését nyomasztóvá válni. Ezért Petelei művei az olvasónak nemcsak élvezetet szereznek, hanem bizonyos mértékben fölemelő érzést is tesznek rá s így hatásuk nem ér véget az olvasás pillanatával, hanem tovább is terjed. Közélebbi alkalmunk lesz még az értékes művekről és írójukról bővebben is szólni. A két kötetet a Franklin-Társulat igen szép kiállításban adta ki; egy-egy kötet ára 2 korona 50 fillér.

«Városról-városra» cím alatt adta ki újabb huszonegy utirajzát Szana Tamás. Valamennyi Olaszországról szól, Firenze, Siena, Pistoia, Ra-

Az amerikai református egyházmegye megalakítóinak a new-yorki magyar református templom előtt.

venna, Ferrara, Murano, Velencez stb. — szóval Felső-Olaszország legtöbb fő-helye elevevén meg e meleg hangon írt rajzokban. Szana Tamás mind e helyeket igen jól ismeri s ezért el tud mondani róluk nem egy olyan dolgot is, melyeket még nem sorolt le az Olaszországról szóló utirajz-írók rengeteg serege. E mellett igazán s őszintén szereti Olaszországot, népét, mai és régi művészetét s ezért sok közvetlenséget tud leírásába belevinni. Leíró irodalmunknak kiváló tornérke és testes kötet, melyet szép kiállításban a Hornyánszky Viktor cég adott ki. Ára 5 korona.

Az édesvízek élete. A Természettudományi Társulat kiadványok vállalatának munkával gazdagította természetrajzi irodalmunkat a Kurz Lampert jeles művének magyar nyelvű kiadásával. A fordítást Entz Margit végezte, Entz Géza egyetemi tanár pedig a fordítást az eredetivel nem csak összehasonlította, hanem a magyar viszonyoknak megfelelően ki is egészítette.

Megismerjük e könyvből azt a tömérdek mindenféle apró állatot, a melyek édesvízeinket népesítik s a melyek a haltenyésztésre is nagyon fontosak, halaink jó részének tápláléka főként ezekből az apró lényekből kerülvén ki. Ezért a munka különösen a haltenyésztésre nézve bir gyakorlati fontossággal, bár első sorban általában a művelt nagy közönségnek szól, mely kétségkívül szintén nagy érdeklődéssel olvashatja vizeink, mocsaraink apró lakóinak csodálatos életfolyását. A terjedelmes könyv 223 szövegkönyvet képez s 8 szines és 4 fénynyomatu táblát is tartalmaz. Ezzel a kötettel végződik a Természettudományi kiadványok vállalat XI-ik ciklusa s ezen ciklus öt kötetének bolti ára 48 korona, a társulati tagoknak pedig 36 korona.

*A prágai cseh akadémia Verbőczyről. Lapunk más helyén megemlékeztünk arról a figyelemről, a melyre cseh szomszédaink kisérik irodalmunkat. Még egy fiatal jogtudósról, Kadlec Károlyról emlékeztünk meg, a ki a cseh egyetemen a szláv jogtörténet tanára, most pedig pár hónappal ezelőtt «Verbőczy Hármaskönyve, és a magyar és horvát nemességnek benne foglalt magánjoga» címmel olyan alapos tanulmányt írt, a melyen a mi irodalmunkban sincsen. Kadlec különben felhasználta a magyar jogi irodalmat is és ezébből magyarul is megantult. A 806 nagy kvárt-oldalra terjedő könyvet a prágai cseh tudományok akadémia adta ki, a mely irántuk nagy érdeklődését annak idején a Buda halála fordításának kiadásával is megmutatta.

«Látomány az éjszakában» és egyéb történetek. Gyulai Farkas tizenöt kis elbeszélést gyűjtötte össze e cím alatt egy kötetben. Nem nagy igényű apróságok, van köztük szomorú is, vidám is, a népeletről, a műveltebb korok életéből tett tárgyú, történeti tárgyú is. Izléssel és véresekllettel vannak írva; szerző vonzón tud elbeszélni, stíljében van élénkség, néha élményes is s történetei kerek, világos szerkezettel mondja el. A kötet esinos kiállításban a Budapesti Hirlap kiadásában jelent meg.

Magyar írók élete és munkái. A Szinyeyi József által írt cím alatt szerkesztett nagy életrajzi

munkából most egyszerre két új füzetet kaptunk, a 87. és 88. füzetet. Az egyik a Péch és Perliczy nevek közé eső 204 író életrajzát foglalja magában, ezek közt az irodalom s a közelet több nevezetes szereplője van. A másik füzet a Perlovitz névvel kezdődik s Petőfi-vel végződik. Petőfi életrajzából az 1848-ig terjedő rész van meg e füzetben, a többi a következőre marad. Az eddig megjelent 87 füzetben 18,480 írónak életrajza és munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára egy korona.

«A dicsőség útja». Ohmet György regénye megjelent a Singer és Wolfner cég «Egyetemes Regénytár» című vállalatában. A három kötet ára 3 korona.

Méhner Vilmos-féle naptár-kiadványok az 1905. évre. Ezen régi, nagy népszerűségnek örvendő naptárak már megjelentek s kaphatók a Méhner-féle könyvkiadó hivatalnál. (Franklin-Társulat), Budapest, IV. Egyetem-utca 4 sz. — valamint egyéb könyvkereskedések útján is. Felemlítjük közülök a következőket:

Képes családi naptár, 26-ik évfolyam. Terjedelmes könyv, válogatott olvasmányokkal és sok képpel, melyek nagyobbára az elmúlt év nevezetesebb eseményeire vonatkoznak. Falusi gazda naptára 41-ik évfolyam és Borászati naptár, 32-ik évfolyam. Az előbbi a mezőgazdaság minden ágára kiterjeszkedve, számos cikkben és apróbb közleményben ismerteti azokat a tudnivalókat, melyek a gazdáknak hasznára válhatnak; a második a szőlészet és borászat terén elért újabb vívmányokkal s egyéb tanulságos dolgokkal foglalkozik. Mindkét naptár közli a gazdáknak, szőlészekre vonatkozó újabb törvényes intézkedéseket is. Az említett három naptár ára egyenként 1 korona 20 fillér. Közhazsnu képes naptár és Regélő bácsi, sok szóragoztató olvasmányt tartalmaznak igazos képpel. Ára mindkégynek 80—80 fillér. Igazmondó népnaptár, Keresztény naptár, Honvéd naptár, Szántó-vetők naptára. Mind telve elbeszélésekkel mulatságos apróságokkal, ezenkívül sok képet is tartalmaznak. E naptárak ára egyenként 60 fillér.

Mezei sétat. Irta Garády Viktor. Hangulatos képeket rajzol a szerző a természetből, melynek lelkes barátja. Különösen meglepően írja le egy kutya és egy kakas különös barátságát s a két állat szomorú végét. A kötet Rákosi Jenő (Budapesti Hirlap) újságvállalatánál jelent meg; ára 3 korona.

Az «Egyetértés» című napilap főszerkesztője december elsejétől Pap Zoltán dr. képviselő lett, főmunkatársa továbbra is Eötvös Károly maradt. A lap felelős szerkesztője Purjesz Lajos.

Nemzeti Színház. Szombaton, november 26-án Kampis János szépsékirati drámája előtt Széllősi Zsigmondnak «György úr» című egyfelvonásosát játszották. Kis vigjátéka finom tónusban van írva; elmés, gyors és változatos a dialógusa, kicsiny, de érdekes és mulatózó a pointeje. Horváth ügyvéd már négy éve él a legboldogabb házasságban feleségével. De az asszonyoknak regényes hajlandóságai vannak s épen éneket e zavartalan derűje bántja; zivatart, égi háborút szeretne, de a fiskális rendületlen nyugalom nem bir kifogni, azt sem ingerlített, sem féltékenyíteni tenni nem lehet. Végre felbőri hűsz koronáért jogász öcsését, hogy írjon lángoló szerelmes levelet s küldje el neki. György ur azon nemzetgazda és filozofus tantványja, a ki így sóhajtott föl egykor: «Vannak pillanatok az ember életében, mikor az embernek hónapokig nincs egy fillérése sem.» Vállalkozik tehát a ravasz tette, megírja s elküldi a levelet néjének. Az asszonyka most dicsékszik, szinte henczeg ezzel a levéllel az ura előtt, de az nyugodt marad, azért sem kíváncsi, fölbotlatlanul égeti el; most már a kicsike is megnyugszik abban, hogy a bizalom ily nagy mértékbe is lehet szerelmek, nemcsak a dühös féltékenységé. Mi is megnyugszik benne, hogy Horváth úr nem minden gánés és félelem nélkül való lovag, a ki olvasatlanul semmisíti meg a felesége szerelmes leveleit. György úr az asszony háta mögött tőle is kap ugyancsak hűsz koronát, nyilván nem önzetlen sápori szerelmeiből, hanem áruló kémszolgálat fejében. — Császár a férjét, Császárné az asszonyt, Rózsahegyji a jogászt sok szerettel játszották. Kedves, friss, bájos volt a vigjáték és előadás egyépk. A közönség jól mulatott és sűrű tapsal jutalmazta a fiatal szerzőt a kellemes negyedórát. S. K.

A Műcsarnok téli kiállításán látható szoborművek és festmények közül mai számunkban is bemutatunk néhányat. A szobrok közül a jellemző városnék gondos kiaknázása teszi kiváló alkotássá Barabás Miklós képmását Telcs Edéltől. Ennek a szoborműnek széles kidolgozása s csakis a lényegre szorítókozó modora csaknem monumentális jellegű kölcsönös. A jobb művek közé sorozható az a mellszobor is, mely Szamovolszky Ödön vérsége alól került ki s Pogány Móricz építész ábrázolja. Ennek a

tehetséges fiatal mesternek mai számunkban bemutatott kromatoriumát külön leírás ismerteti. A tájképfestők közül, az eddig bemutatottakon kívül még Szilágyi Lajos és Mihálik Dániel válik ki, a természet szeretetteljes tanulmányozására valló műveikkel. Az első Zagyvamenti részletet festett, pompás vízfűzőréssel, az utóbbi pedig faluvéget hatalmas fűzfa alatt legelősző juhokkal.

Prielle Kornélia jubileuma. Deczember első napján hatvan esztendeje volt, hogy Prielle Kornélia, a kitünő művésznő, mint tizenhét éves esztendősen leány, a Nemzeti Színház tagja lett. A ritka évfordulón a színház művészei, Somló Sándor igazgatóval elmentek a művésznő lakására, vitt mindenki virágot a Nagymamának, mint a hogy Prielle Kornéliát a Csiky Gergely hasonló című darabjában kitünően játszott főszerepe után szeretettel nevezik. A művésznő karosszékben hallgatta meg az igazgató és a többiek üdvözlő szavait.

Somló Sándor meleg szavakkal méltatta az érdemeket, melyeket a művésznő a magyar nyelv és irodalom támogatásában, és érvényesítésében szerzett; a haladó korról változó ízlést pedig mindig valódi művészettel elégtette ki. A művésznő könyves szemmel hallgatta az üdvözlést. Bocsánatot kért, hogy már két év óta nem játszhatott, de nem rajta múlt. Reméli, hogy minél előbb ismét felléphet. A művésznőnek Somló igazgató még átadta gróf Tisza István miniszterelnöknek, mint belügyminiszternek és Berzeviczy Albert közoktatási miniszternek a levelét. Gróf Tisza belügyminiszter szívből kívánja, hogy tüneményes pályáját, melynek sikere páratlan a Nemzeti Színház történetében, még sokáig folytathassa s minél tovább élvezhesse pályatársai és a nagyközönség szeretetét. — Berzeviczy levele többi közt így szól: «A Nagyságod művészete, ha szerepkört változtatott is, de igazságából és bájából soha sem vesztett semmit. Hódolattal tekintve erre az örökifjú művészetre, lelkem egész melegével köszöntöm Nagyságodat e mai évfordulón, melylyel Nagyságod szívében visszaemlékezést, művészetét bámuló közönségében pedig, melyhez én is tartozom, a ragaszkodás szívből fakadó érzése, talán a szokottnál is nagyobb meleg-séggel támad föl».

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tudományos Akadémia november 28-iki ülésén báró Eötvös Loránd elnöklésével két szépirodalmi jutalom odaítélésében döntött. Ezenkívül egy emlékbeszédet hallgatott meg.

Wosinszky Mór mondott emlékbeszédet Bertrand Alexander külső tagról, francia régészről, ki jeles munkákat is írt, s ezelőtt két évvel, 82 éves korában halt meg. Ezután ötlet alá került a novemberi utolsó ülése elnököt Péczely-Féle jutalom (az utolsó két év alatt nyomtatásban megjelent legjobb történelmi regénynek kétezres korona) és a Kóczán-jutalom (évenként száz arany a magyar történelem egy-egy korszakából merített színmű) sorsa. Riedl Frigyes olvasta föl a Péczely-jutalom odaadásáról 1991—1902 évben megjelent pályázható művekről a bírálók véleményét. A jutalmat egyhangulag Hercegy Ferencz «Pogányok» című regényének ítéltek oda. A pályázók sorában érdemes hely jutott Zsigány Árpád «Parasztkirály» című két kötetes történelmi regényének is.

A Kóczán-pályázatról Haraszti Gyula olvasta föl a jelentést. Mária és Zeigmond királyok korából merített drámák pályázhattak ez évben a Kóczán-díjra. A határidő lejártáig tizenhét darab érkezett, nagyobb részben kuriózumok. Aránylag legjobb «Apor Agnes» és «Zách.» Az utóbbi Kis Károly korából való. A bírálók 2 szóval 1 ellen (egy bíráló a «Walmerod lovag»-ra szavazott) mint a viszonylag legjobb munkának kiadandó «Zách.»-ot ajánlották a jutalomra. A jelítés levélből egy új név, a Kiss Ernő neve tűnt ki Nagy-Váradról. A folyóúgyek során Szily Kálmán fötitkár jelentette, hogy a nemrég elhunyt Lederer Béla végrendeletében tizenkoronát hagyott az Akadémiának abból a célból, hogy annak egy, vagy több új kamataival beteg, vagy szorult viszonyok közé került érdemes tudóst támogasson. Segítség azonban csupán egyszer adható.

A Kisfaludy-Társaság november 30-iki ülésén Beöthy Zsolt elnök jelentette, hogy vásárhelyi Wodianer Artur 10.000 koronát adományozott a társaságnak, azzal a kikötéssel, hogy az összeg kamata évenként valamely irodalmi mű kiadási költségeire fordítandók. Az alapítvány az alapító nevével fogja viselni. A társaság az ajándékot hálás köszönettel fogadta.

Csengeri János tartotta meg ezután székfoglaló értekezését. Műfordításaiért választott tagú és székfoglalója is műfordítás az ó-hellen klasszikus drámairodalom egyik jelesének, Euripides-nek «Hip-

politos» tragédiájából egy rész. Bevezető szavaiból megtudjuk, hogy a nagy görög író tragédiáinak lefordítására vállalkozott. A «Hippolitos»-ról szólván, kimutatta, hogy Racine «Phédrijában» ugyanezt a tárgyat dolgozta fel. Végül Csengeri bemutatja a török tragédia néhány jelenetének magyar fordítását, mely híven és költészetrel tolmácsolja az ó-kor egyik legnagyobb drámaírójának szingzagad és jellegzetes nyelvét. A felolvasót a közönség megtapsolta. Beöthy Zsolt elnök pedig elismerő szavakkal nyújtotta át neki a társaság oklevelét, a melyért Csengeri hálásan mondott köszönetet. Utána gróf Zichy Géza «Nemo» című új történelmi operája szövegkönyvének harmadik felvonását olvasta fel. Az opera Rákóczi korában játszék. Az ülés végén Berceik Árpád «A figyelmes férj» című humoros elbeszélést mutatta be. A közönség jól mulatott a novella deris helyzetein.

MI UJSÁG?

A király, ki a politikai helyzetre való tekintetből hosszabította meg budapesti időzését, deczember 10-ikén utazik el Bécsbe. Ő Felsége naponként Gödöllőn vadászik. A legutóbbi, deczember elsei általános kihallgatás után gróf Wedel német nagykövet fogadta, ki a kereskedelmi szerződés ügyében jött Budapestre és Ő Felségének átadta Vilmos császár levelét. A levél viszonzása a királynak által Vilmos császárhoz intézett levelének, melyet Szögyény-Marich László berlini nagykövetségünk nyújtott át.

A budai királyi palota Habsburg-terme. A budavári új királyi palota Habsburg-terme, melynek falkepeit Lotz Károly festette, belső berendezésén most dolgoznak. Művészi díszítést négy szobrot is alkalmaznak. E szobrokat, melyek I. Ferencz József királyt, Erzsébet királynét, Mária Terézia királynőt és III. Károlyt ábrázolják, Sennyey Károly szobrász mintázatai után most faragják karrarai márványból.

Rákóczi havmainak helye. A műemlékek országos bizottságának legutóbbi ülésén megállapította, hogy II. Rákóczi Ferencz és híveinek földi maradványai a kassai nagytemplom Szent-István kápolnája alatti kriptában helyeztessenek el, Rákóczi korában készített egyszerű, de czimerekkal és fölirásokkal ellátott kőkoporsókban és hogy maga a sír-emlék ne a Rákóczi korát kétszázötven évvel megelőző gót stílusban készüljön, hanem a székesegyház

legalkalmasabb helyén, Rákóczi korának megfelelő nemes stílusban. A megbízandó művész feladata s kötelessége az emléket a templom arkhitektúrájának és díszítésének összhangjába beilleszteni.

Új udvari méltóságok és főrendek. A hivatalos lap november 29-iki száma magyar udvari méltóság betöltését tudatja. A báró Bánffy Dező lemondásával megüresedett magyar főudvarmesteri méltóságra Ő Felsége gróf Festetics Tasziló eddigi főpohárnokmestert nevezte ki, a ki Európa udvaraival állandó összeköttetésben van, a jelenlegi angol király is nemcsak egyszer meglátogatta keszthelyi kastélyában, és az angol király koronázási ünnepére uralkodónk képviselőjét is ő kísérte el Londonba. Főpohárnok a jótékonyágáról ismert gróf Wenckheim Frigyes lett. Gróf Apponyi Sándor, a tudományok barátja, ritka szép könyvtár tulajdonosa, a magyar főkamarási méltóságra nevezették ki. — A király továbbá dr. Molnár Viktort, Temes vármegye és Temesvári város főispánját, Zeyk Danielt, Alsó-Fehér vármegye főispánját, dr. Haller Károlyt, a kolozsvári egyetem nyilvános rendes tanárát és dr. Schwartzert Ottó orvost, a magyar Vöröskereszt-egylete főmegbizottját és főgondnokát élethossziglan a főrendiház tagjaivá nevezte ki.

Windischgraez Ottó herceg felvidéki birtoka. Windischgraez Ottó herceg, néhai Rudolf trónörökös leányának, Erzsébet főhercegnőnek férje, megvásárolta báró Popper Armin tencseny megyei nagy uradalomát. Az uradalomhoz tizenegy község tartozik. A hercegi család nemcsak alkalmassal a tavaszkor Bilsiczára költözik állandó tartózkodásra. Hir szerint Windischgraez herceg megvált a katonai pályától s a bititszcai uradalomát saját maga akarja kezelni. A tavaszkor egy évi szabadságot vett, hogy gazdasági tanulmányokat folytathasson.

Bátóri-Schultz Bódog emléke Körmeöczbányán. A szabadságharc egyik legvittebb vezetőinek, Schultz Bódognak, kinek érdemrendjeihez még a «Bátóri» nevet csatolták, szülő városa, Körmeöczbánya szobrot állít a város főterén. Maga a város e célra 5000 koronát szavazott meg. Bars vármegye közönsége is kérelemmel fordult, hogy hazafiass és kegyelethes czélfjának megvalósításában támogassa. A belügyminiszterhez pedig e célra országos gyűjtés engedélyezése végett intézett kérvényt. A szép eszmét a városi tanács és Bolkovics Emil polgármester vetette fel.

A budapesti Szent-István-bazilikát a jövő esztendőben be akarják végezni. Most a belsejét díszítik művészettel. A bazilika hatalmas emléke lesz

késő századokra a létesítése korabeli hazai építészetnek, festészetnek, szobrászatnak ipari és díszítő művészetnek. Az építés első éveiben, 1859-ben a Szent-István társulat elhatározta, hogy a bazilikában Szent-István király emlékére oltárt építtet. Idő közben azonban a Lipót-város védszentjének (Szent Lipótnak, ki Auszriának védszentje) tiszteletére szánt bazilika az első magyar király kultuszának magasztalására épült tovább, s így külön István-oltára nincs szükség, maga a főoltár lesz a szent király oltára, melynek költsége százezrekre megy. A Szent-István társulat 1859-iki ajánlata beváltására a szent király szobrának költségeit, 23.000 koronát vállalta magára, a mit az építő bizottság köszönettel fogadott el.

A Népszínház újjáalakítása. Harmincz éve már, hogy a budapesti Népszínházat építették s azóta az igények nagyot változtak; ennél fogva a népszínház belsejének teljes átalakítása, az egész színpadnak és nézőtérnek vas alappal ellátása elkerülhetelenné lett. Ez félmillió koronába kerül. A Népszínháznak azonban, mely különben városi kezelés alatt áll, ennyi pénz nem. A szükséges összeget a főváros a tisztí nyugdíjalapból adja kölcsön, s a színház évi béréből harmincz esztendő alatt évi 16,330 koronával törlesztik. A színház átalakítását a tavasszal kezdik meg, s a személyzet május elsejétől a Krisztinavárosi színpadban játszik.

Felolvasások Angliában Magyarországról. Hazánk derék barátja, Shrubsole folytatta Angliában Magyarországról szóló ismertetését. A napokban a londoni technikai intézetben a Kárpátokat ismerettervezési képeket is bemutatva a regényes hegyiséget. Az előadás annyira tetszett, hogy harmadnapra újabb felolvasást kellett tartania, s a többi közt Vízaknát, Szatmárt, Beregszászt, Máramarosot és az erdélyi aranybányákat. Az előadás végén egy drágakékeskedő behatóan tudakozódott tőle a verespataki opálbányáról s azt a szándékát fejezte ki, hogy Magyarországgal üzleti összeköttetésbe fog lépni.

Élénk feltűnést kelt a Kossuth Lajos-utca 17. szám alatt, szemben az Országos Kaszinóval, Márton János czég alatt most megnyílt új fehérművészi és vászonüzlet. Márton János immár 20 év óta szolgálja ki Budapest közönségét és e téren szerzett tapasztalatait érvényesítve, üzletében a legjobb és legújabb hazai és külföldi iparcikkeket szerzte be. Olcsó árakat számít. Az új üzlet érdemes a közönség figyelmére.

Magyar savanyúvíz külföldön. Tekintélyes külföldi orvosok is ajánlják, a légtak, az emésztő és

kieváltató szervek (gége, torok, tüdő, gyomor, bél, vese és hólyag) hurutos bántalmainál a málnási Scutia gyógyforrást (természetes sós savanyúvíz), mely az összes külföldi hasonló összetételű ásványvizeknél jóval, sőt négyszerte is duabban tartalmú, következőképpen hatásosabb is. Örvenedtes, hogy e téren is gyarapítjuk jövendelmünket.

HALÁLOZÁS.

Beöthy Ákos halála váratlanul következett el, noha ismeretes volt, hogy régen szenved májbetegségben, s hogy ez év tavaszán orvosa rákos elfajulást állapított meg. A kemény kis zömök ember azonban súlyos betegségét nagy energiával tűrte és a mikor jobban érezte magát, tovább dolgozott «A magyar államiság fejlődése és küzdelmei» című történet-politikai művét, mely az Akadémia tagságát is megszerezte számára, mint előkelő írónak. A mely napnak éjfél utánján meghalt, deczember elsején a hírlapok azon a napon közölték véleményét a politikai helyzetéről. Ő véleményét előtte való nap Kassáról érkezett több választója előtt fejtegette. November 30-ikán még mindig nagy érdeklődéssel beszélt a politikáról, délután azonban láz jelentkezett, a mely fokozódott. Orvosa, dr. Thury Sándor, ki az utóbbi napokban a beteg mellett lakott — félóránként bement hozzá, de Beöthy elutasította az orvosi segítséget. Perczről-perczre rosszabbul lett. Unokahuga, Zámory Mária alapítványi hölgy, ki évek óta vezette a nőten Beöthy Ákos háztartását, és gróf Csáky Györgyné, Zámory Mária testvére, ki ugyanazon házban lakott, veittek körül a nagy beteg. Esti tizenegy órakor belső vérzés következtében reménytelenül vált állapota, eszméletét elvesztette, s éjfél után fél órával elhunyt. A fővárosban mély hatást tett Beöthy halála. Sokan ismerték a szürös és villogó tekintetű, tuskés szakállú, kis termetű embert, ki zsebre rakott kezekkel, bohás erő nadrágban járt az utcán. Egészen atyja képe volt, a híres bibari Beöthy Ödöné, külsőben, lelki tulajdonságokban. Édesanyja egy hatalmas megjelenésű szép asszony, a régi magyar Nagyszonyok közül való, a ki mikor férje számkivetésben élt, férfias erőlyvel védelmezte a távol levőnek és családjának jogait, járt Budára a főhercegehez, Nagyváradon a helytartóhoz. Értett joghoz, tudott latinul, érezte az igazságot, és nevelte gyermekeit. Leánya, Sarolta örökölte anyja klasszikus szépségét. Beöthy Ákos a képviselőházban már régen nem jelent meg. Tavaly nyáron a nagy obstrukció anyyira elfoglalta, hogy húsz év óta először nem

ment el nyári pihenőre. Azt mondják, hogy ekkor vált végzetes betegségre.

Majorossy János, a kalocsai káptalan nagyprépostja, Császka érsek halála óta érseki vikárius, felszentelt tinnini püspök, meghalt november 26-ikán Kalocsán. A hevesmegyei Aldebrón született. Egerben és a bécsi Pázmáneumban tanult, majd az érseki udvarba került, s gyorsan emelkedett. Mint tinnini címzetes püspök, tagja lett a főrendiháznak is. Majorossy jótékony ember volt, s alapítványival sokat javított a nyugdíjas papok helyzetén. Gyagomát is egyházi és iskolai célokra hagyta. Ohajtása szerint a közméletben, édesanyja hamvai mellé temették.

Id. VARGAS IMRE, a végvári (rittbergi) kerületnek több országgyűlésen szabadelpvípárti képviselője, a temesi szabadelpvípárt elnöke, Telbisz temesvári polgármester apósa, 70 éves korában november 26-ikán elhunyt Temesváron. Ott is született 1834-ben. Részt vett a szabadságharcban. 1861-ben közszolgálatba lépett s temesmegyei első aljegyző és törvényszéki ülnök lett, majd ügyvédeskedett. 1872-ben Temesvár képviselője volt, 1878-ban pedig a rittbergi kerületet képviselte.

KAPCZY VILMOS, Pestmegye gödöllői járásának huszonöt évig főszolgabírája elhunyt 63 éves korában. Erdemes tisztviselője volt a megyének, s mindig ő fogadta a királyt, ha Gödöllőre érkezett. Több kitüntetésben részesült, s halálakor Ő Felsége az elhunyt özvegyének részvétét is kifejezte.

Elhunytak még a közelebbi napokban: SCHMIDT JÓZSEF esztergommegei pap, a budapesti kerületi kath. főgimnázium nyug. tanára 78-ik évében Budapestben. — GUNDY MIKLÓS sádsi plébános, a gödöri egyházkerület esperese, 63 éves Sásdon. — GYÖRFY GÉZA báró, 50 éves Kolozsváron. — THELMAN JÓZSEF nyug. m. kir. honvédeztredes 65 éves Lőcsén. — VÖRÖS ENDRE kir. aljegyző 36 éves Pécsen. — VASDESENY KÁLMÁN, 48—49-iki honvédfőhadnagy, 74 éves korában Pécsen. — HUBERT HERMAN, volt 48-as honvédfőhadnagy, nyug. törvényszéki hítes szakértő Szabadkán, 74-ik évében. — VÁRADY AMADÉ, a budapesti német-utcai községi polgári fiúiskola tanára, 43 éves. — BERÉNYI BÉLA, a szerencsi állami elemi iskola igazgatója. — DR. SERLI SÁNDOR nyug. járási orvos Mohácsdon 72-ik évében. — UDVARY JENŐ, a szombathelyi lakarek-pénztár vezérigazgatója, Udvar Ferencz képviselő öccse Szombathelyen, 33 éves korában. — MOCSI BÉNYÓ mérnök, 84 éves korában Nagy-Borsa községben. — SCHILL FÜLÖP, ujanánti ny. igazgató-tanító, Lippán. Az elhunytban Schill József aradmegyei főjegyző édesatyját gyászolja. — BÉRES ELEK, Kistelek községnek 50 éven át volt jegyzője, 90 éves korában Kisteleken. — JUMÁSZ IMRE, Debreczen város nyug. rendőrbiztosja, ki a szabadságharc után a testvérbátyjára kimért fogságot maga töltötte ki Kufstein várában, majd mint rendőrbiztos Debreczen környékén nagy bátorsággal és szerencsés körültekintéssel a közbiztonság érdekében tett sokat, ő fogta el az al-Vesselenyit is, ki a nagy Vesselenyi fának adta ki magát s mint képviselő jelölt is fellépett, 83 éves korában Debreczenben. — RICHTER ANTAL, volt honvéduzásztörzsmester, ki Nagy-Váradon gróf Tisza István miniszterelnöknek tanítója volt a lovaglásban és katonaszkolában, s később is megmaradt iránta a Tisza-család figyelmé, Boszná-Bródban, honnan holttétést Budapestre hozták. — HÖSZLY JAKAB, zenetanár, a lembergi, gráci, aztán az aradi színház karmestere, 70 éves Aradon. — BOROSS GYULA uradalmi tisztartó, 59 éves Szegzárdon. — NEMES JÓZSEF, az Erdélyi kereskedelmi és hitelbank titkára, a Telegi-könyvtár 57 éves Marosvásárhelytől. — KÉRES JÓZSEF volt huszárfőhadnagy, járási számvivő ellenőr Abonyban. — ELEK JÓZSEF fölbirtokos, 59 éves, Gyöngyösön. — ZÁMBÓ JÁNOS ügyvéd, Pestvármegyei th.-tisztí ügyész, a czeplédi hitelbank vezérigazgatója 53 éves korában. — PATÁKY LAJOS, a pécskai takarékpénztár titkára. — HIRSCHMANN SAMU, a csáktornyai takarékpénztár aligazgatója, 52 éves korában. — SZÉP ALADÁR, színész és jeles hegedűjátékos, a Vigszínház volt tagja, ki a vidéki színpadokon is sokáig működött, később pedig a főváros művészi és társas körében hegedűjátékával tűnt föl és «uri bandát» szervezett, mely a zárt körül társas összejöveteleknek egyik fűszere volt. Idegbetegsége következtében meg kellett válnia a színpadtól, a hegedűtől és a lipótmezei intézetben végezte sok reménnyel indult pályáját. A keresepi-utí temetőben édes anyja, az egy év előtt elhunyt Gyöngyösné-Mátrai Laura, a hatvanas évek kedvelt színművésznője sírja mellé helyezték, kinek első házasságából való fia volt. — VÁRKONYI (SULY) DEZSŐ hírlapíró, ki régebben az «Egyetértés» és több fővárosi lap dolgozótársra volt, Veszprémben is lapot szerkesztett, 53 éves korában, Budapestben.

Özv. geresgályi BAITHYÁNYI NADORNÉ, szül. kisapponyi Bartakovics Aja 87 esztendősen korában Lévnán. — ENGBELBACH ALAJOSNÉ, szül. Mestetch Magdolna, fővárosi leányiskolai tanítónő, 60 éves korában. — ÖZV. SCHÖN ALAJOSNÉ, szül. Szokoly Amália 69 éves korában Bernece községben. —

AZ INTERPARLAMENTÁRIS HÉT TAGJAI SAINT-LOUISBAN.

Az első sorban jobbról balra nézve ülnek Cremar (3-ik), Stanhope (5-ik), Cochery (6-ik), köztök Tichman, továbbá Bartholdi (8-ik), Gobat (9-ik), Beckmann (11-ik), Loomis (12-ik), Barton (14-ik). A kép jobboldalán láthatók a magyar csoport tagjai gróf Apponyi Albert körül: Gyöngy Endre, Steiner Ferencz, Latinovics Géza, Hock János, Bambás Béla, Mohay Sándor, Pjuckovics József, Cseörghöz Gyula, Blaskovics Ferencz és Rajk Aladár.

Hosszas kísérletezés után sikerült P. BOYER párisi (Boulevard Strassbourg 12) gyógyszerésznek egy oly gyakorlatias és elismerésre méltó szert föltalálni, melytől a haj egyszerű bedörzsölés után természetes hullámos lesz és hullámosságát 10-12 napig megtartja. Bebizonyított dolog, hogy a sütés a haját rövid idő alatt tönkre teszi, de meg oly sok fáradsággal is jár, hogy igen sok hölgy inkább lemond a süttött hajról, minthogy haját tönkre tegye, vagy pedig naponként órák hosszágú sütéssel. De legfeljebb sikere ezen szernél, mely „Ondulatrice” néven jön for-

galomba, hogy az nem oly kiköszörít, mesterkélten hullámosítja a haját, mint a sütővas, hanem mint az itt föltüntetett ábrán is látható, szép lapos, természetes hullámos. Orvosi felülvizsgálva, teljesen ártalmatlan. Festett hajaknál is használható. Számtalan elismerő levél. Egy üveg „Ondulatrice” ára 3 korona. Megrendeléseket utánvét mellett eszközöl a magyarországi főraktár:

Vanicsek Gyula, 10750

női fodrász, Budapest, IX., Soroksári-utca 16.

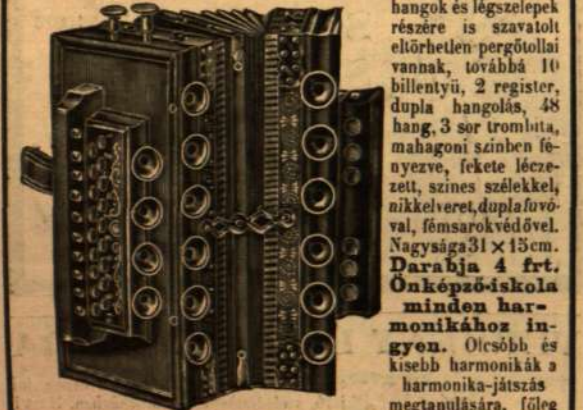
ELSŐRENDŰ ACÉLARÚK.

Zsebkések szarvából, teknőséből, elefánteszből és gyöngyházból 15, 25, 35, 45, 60 kr., oloval 85 kr., 1 ft. 1 ft 20 kr. Borotvák a legjobb argentinacélból, használatra kész, homorú elefánt szőrdel kivételben 75 kr. 1 ft és 1.20 Hajvágógép, francia sistema, 2 üveztelű fűszivel, 3, 7, 10 mm. vágással, különösen gyermekes családoknál felelősök, mert a költség már egy fél év alatt megtérül. Használatra kész, könnyű kezelés, a minőség 3 ft 50 kr., szakvágógép, 1 mm. vágással 2 ft 80 kr.; ló- és kutyavágó, nélkülözhetetlen ló- és kutyatulajdonosoknak. A minőség 5 ft. Ha minőség 3 ft 50 kr. Megrendelhető

KONRAD JÁNOS első órágyárában és kivitel-házában, Brüksel 1353. sz. (Csehország). Nagy képes árjegyzék 1000-nél több ábrával kívántra ingyen és bérmentve. 10742

30 napi megtekintésre,

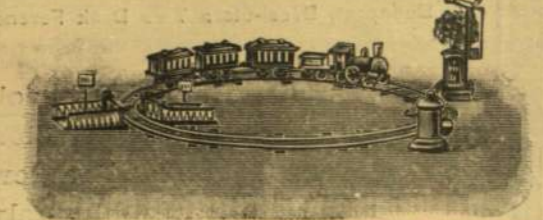
árjegyzékem feltételei szerint, tehát kockázat nélkül küldöm utánvételt a „Népszerű harmonikák” 063. sz., hogy mindenki annak fölliumhatatlanságáról meggyőződést szerezhessen. Ezen harmonikának nemesek a billentyűk, de a mély hangok és légszelepek részére is szavatolt eltarthatlan pergőtollai vannak, továbbá 10 billentyű, 2 regiszter, dupla hangolás, 48 hang, 3 sor trombita, mahagoni szőnyeg fe-nyezve, fekete léc-zett, színes szelekkel, nikkelveret, duplafo- val, fémcsapoképpel. Nagysága 31 x 15 cm. Darabja 4 ft. Önképző-iskola minden harm-onikához in-gyen. Olcsóbb és kisebb harmonikák a harmonika-játszás megtanulására, főleg gyermekek részére, 1 ft 80, 2-2.20, 2.40, finomabb harm-onikák 4 ft 50, 5.-, 6.-, 7.-, 8.- árjegyzékemből választhatók. Harmonikámra nincsenek vámköltségek, mert minden darab csehországi készítmény. Kérni azt figyelmeztetnem. Nincsen költségek! Beszerzés meg-e engedve vagy a pénz vissza. Székhely utatétellel 27 ércshelyi hangszer-kivitel cég által:

Konrad János Brüksel 1140. sz. (Csehország). Nagy képes gazdagon illusztrált árjegyzék 1000-nél több ábrával kívántra ingyen és bérmentve. 10742

Vasutak és hadihajók óraművel.

Nagyon célszerű ajándékok fiúk részére.

Síneken szaladó vonat, 1-a óraművel, mozdonyval, 2 szalonkocsival 3 ft 80. Ugyanaz nagyobb ábrával, jelzőlámpával és harangművel 4 ft. Ugyanaz 3 szalonkocsival, vasúti ábrával és 240 cm. sínkörrel 5 ft. Olcsó vonatok 1 ft 50, 2 ft. és 2 ft 50. Vízben úszó hadi-hajók 1-a óraművel, 23 cm. hosszú 3 ft. 27 1/2 cm. hosszú 4 ft 50. 35 cm. hosszú 6 ft. Közvetlen megrendelhető 10723

KONRAD JÁNOS első órágyárában, Brüksel 1272. (Csehország). Gazdagon illusztrált árjegyzék kívántra ingyen és bérmentve.

Szolid belföldi hangszerek széküldése legelső gyári árban.

Közvetlen a forrásnál legolcsóbban lehet vásárolni. Székhelyi feltételeim szerint nincsen kockázat, mivel beszerelés megengedve, vagy a pénz visszaadatik. Tanuló-hegedű már 1 ft 2.40, 3.-, 3.50, 4.-, 5.-, 6.-ért. Hangverseny-hegedűk 7.-, 8.-, 10.-, 12.- Orchestr-hegedűk erős hanggal 14.-, 18.-, 20.- Solo-hegedűk 28.-, 30.-, 40.-, 60.-, 80.- Hegedűvívő 50, 60, 80, 1 ft. 1.50, 2 ft és felebb. Piccolók és fuvolák szolid kivitelben, 50, 80 kr., 1 ft. 1.50, 2 ft és felebb Clarinetek legfinomabb kivitelben 1 ft 4.50, 5.-, 6.-, 7.- és felebb. Széküldés utánvét-tel vagy a pénz előleges beküldése mellett. Ercshelyi hangszer-kivitel cég

KONRAD JÁNOS, Brüksel, 1141. sz. (Csehország). Gazdagon illusztrált árjegyzék, 1000-nél több ábrával, kívántra barkinek ingyen és bérmentve küldetik. 10673

Rozsnyai Máttyás chininezukorkaja iztelen chininből.

Legjobb szer láz, váltósz, málaria ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek. Láz ellen! Nem keserű! Többszörösen kitértve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fűmvei vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.

Törvényesen védve. Valódi, ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyai Máttyás névalírása olvasható. Utánzatoktól óvakodjunk.

Főraktár: Budapest TÖRÖK JÓZSEF gyógyszer-tárában, valamint minden gyógyszer-tárban. 10625

Továbbá a készítőnél: **Rozsnyai Máttyás** gyógyszer-tárban Arad, Szabadság-ter.

Kávé

Közvetlen beha-zatal. Legjobb, jőlért árúrt ke-zeltek. Bérmentve utánvételt 10.82

Giovannini és társa Fiume, postafiók 132. A/G.

Tornaszér

egy a hadsereg, mint iskolák részére készen vagy megren-delés szerint kapható

Lopos Gyula tornaszér-készítőnél Budapest, III. ker., Zsigmond-n. 102. Árjegyzék kívántra megküldetik. 10590

Ingyen és bérmentve

kapsz mindenki legújabb nagy ár-jegyzékem 900 képpel, melyek min-denemű műveket, arany- és ezüstárúkat ábrázolnak ere-deti gyári árakon. Órágyári raktár **Max Böhmel** örök, Wien, IV., Margaretenstr. 38. P. Cs. kir. Államhivatalnokok szállí-tója. Üzletalapítás 1840. Ki-tüntetve Páris 1904. Grand Prix és Aranyérem. 10384

CRÈME DE MARGUERITE KRIEIGNER
Igazi urinó arczának kellemék, kezé- u k alapos ápolására hasz-nálja mindig a világban, 1886-ik év óta törvényileg védett Krieger-féle
CRÈME DE MARGUERITET.
Kérjen mindig határozottan Krieger-féle-t. Eredeti nagy tégely 4 kor. Próbátégely 1 kor.
KRIEIGNER GYÖRGY gyógyszer-tára Budapest, VIII., Kálvin-ter. 10670

FOGÁPOLÓ-SZER (Elixír, Por és Paszta) KÉSZITIK A BENCÉSEK SOULAC-ban.
A. SEGUN, Bordeaux
JURY-TAG VERSENYEN KIVÜL az 1900-iki párisi vilákiállítás-on.

A Richter-féle Horgony-Kőépitőszekrények
már annyira ismeretesek és kedveltek, hogy tulajdonképen nem szorulnak további ajánlásra; már huszonöt év óta a gyermekek kedvenc játéka, amely alkalmasok kiegészítőszekrények által mindig érdekesebb és tanulságosabbá alakítható. Néhány év óta minden egyes Horgony-Kőépitőszekrény a gyorsan kedvelté vált és szabadalmazott
Horgony-Hidépitőszekrények
által is természetesen kiegészíthető, úgy hogy a gyermekek ilyen szekrény hozzá-vásárlása után pompás vashidakat is felállíthatnak. Bővebbet találunk a sz- képes építőszekrény-árjegyzékben, a mely kívántra készségesen beküldetik és a mely számtalan felette érdekes bírálatot tartalmaz a st. lousi vilákiállításról.
A Richter-féle Horgony-Kőépitőszekrények és Horgony-Hid-épitőszekrények, valamint a Horgony-Mozsák és egyéb felette érdekes rakási-játékok —75 f., 1 K 50 f., 3 kor. és azon felüli áron minden finomabb játékszertelben kaphatók. Bevásárláskor azonban a sok hamisítvány miatt igen óvatossá legyünk és olyan szekrényt, a mely a híres „Horgony” védjeggyel ellátva nincsen, mint hamisat visszautasítsunk, mert okatlan volna, jó pénzt silány utánzatért kidobni. A ki zenekedvelők, az kérjen árjegyzékét a híres Imperator és Libellon zenélő művekről.
Richter F. Ad. és Társa, kir. udvari és kamarai szállítók. Iroda és raktár: Bécs, L. Operngasse 16. Gyár: Bécs, XIII/1 (Hietzing). Rüdolstadt, Nürnberg, Olten, Rotterdam, Szt.-Pétervár, New-York.

MAGGI LEVES-ÉTEL-ÍZESÍTŐ

MAGGI-kitértetések: 4 nagydíj, 26 aranyérem, 6 díszoklevél, 5 tiszteletdíj. Hatszor versenyen kívül, többi között az 1889. és 1900-iki párisi vilákiállításokon (Maggi Gyula bírálatát).

Jön a 48 Jót áll erről az „Üstökös” Az „Üstökös”, a leg-különb magyar humo-risztikus lapot, pedig a „Vasárnapi Ujság” magán előzetői kedvezményes áron, negyedévre 4 korona helyett 3 koronáért ren-delhetik meg. 10720

RETHY BÉLA GYÓGYSZERÉSZ
PEMETEFÜZÜKORKA BÉKÉSCSABÁN
ÁRA 60 fillér.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER TERMÉSZETES SAVANYÚ-IVÓ

A JÖVŐ ÓRAJA
valódi amerikai antimagnus nyitott Patent Roskopf-Anker-Remontoir-óra 97. sz. ólompecséttel

patent nikkelt tokban remek kiemelkedő oxydált alakokkal, mint melékelti rajz mutatja, emeli száml-lappal, 36 óráig jár, pontosan kiprobálva, 3 évi írásbeli jótállással, szarvasbortokkal, nikkelt lánc-al és függővel árba 2 ft 50 kr., 3 drb 7 ft, 6 drb 13 ft 50 kr., Pénz vissza! vagy a beszerelés rongálatlan álla-pothban megengedve. Széküldés utánvétellel vagy az összeg előleges beküldése után **KONRAD JÁNOS** első órágyára Brüksel 1339. (Csehország). Nagy képes árjegyzék 1000-nél több ábrával, kívántra ingyen és bérmentve. 10740

SERRAVALLO
China-bora vassal.
Eredeti szer gyengék, vérszegények és lábbadozók számára. Ekvagygyerjesztő, ideg-erősítő, vérjavító szer. 10246
2000-nél több orvosi vélemény. Kitértő iz. J. Serravallo — Trieste-Barcola. Kapható a gyógyszer-tárakban 1/2 literes üvegekben K 2.40 és 1 literes üvegekben K 4.40.

ESZMÉNYI IDOMOK
érthető el a Párisban orientales által. Ratió gyógyszer-tárakból Párisban, Passage Verdeau 5, az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnek ár-tana, az asszonyi idomok fejlődését, valamint a kebel idomának szilárd-ságát biztosítja. Egy üvege ára hasznalati utasítással együtt 3 ft. Raktár: Török József Budapest, Király-utca 12. 10232

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a „STELLA”-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K. **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában, Budapest, V/49, Szabadság-ter, Sétátér-utca sarkán. 10564

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

BELICZAY BÉLA mézeskalácsos és viaszgyertya-öntő Budapest, VII., Csányi-utca 3. szám, saját házában. TELEFON 29-06. 10108
Raktárában kapható saját készítményű finom mézeskalács, fehér és díszített viaszgyertya, méz, fehér és sárga viasz, legjobb minőségű viaszmasz kicsinyben és nagyban.

KNUTH KÁROLY mérnök és gyáros 10669 Os. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója. Gyár és iroda: Budapest, VII. ker., Garay-utca 10. Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelő-gépek stb. Tervek, költségvetések, fövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

KIRNER JÓZSEF cs. és kir. udv. puskaműves, az olasz királyi ő felségének udvari szállítója, BUDAPESTEN raktára: IV., Bécsi-utca 2., gyára: Rózsa-utca 7. Dísan ellátott raktár legújabb szerkezetű kettős vadász-fegyverekből, golyófegyverek, amerikai Winchester seretes ismétlő fegyverek, forgópisztolyok, szalonfegyverek és pisztolyok, töltények és vadász-szerkekből, melyek jóságért kezeskedik. — (Alapított 1808. évben.)

DAVID KÁROLY ÉS FIA Telefon szám 41-48. doboz-papíraru és szab. fémkapocsgyára Budapest, I., Mészáros-utca 38. szám. 10651
Gyárt: Papirtányért, bon-boniert és jardinet-dobozo-kat. Sajtott kerek dobozo-kat, légmentesen elzárható, összehajtható dobozokat pó-lyák kötőgyapot, stb. csomagoló-sára. Hintődobozok, valamint házott lemez-esővek tetszés szerinti nagyságban. Teáso-dozok 1/2 kilogr.-tól 10 kilogr.-ig, valamint 6, 10 és 20 filleres tea csomagolásához. Szekrényesipke és kőpáladapapír legújabb szín és kivágásban. Állandó kiállítás a fenti cikkekből a városi iparszarnokban megtekinthető.

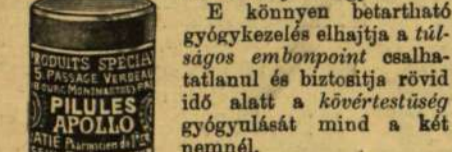
PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA GÖRÖG ISTVÁN BUDAPEST M. ker. Kossuth Lajos utca 15. sz. Nagy választék mindenféle üvegekben. Asztali kísérletek stb. Iszen jutányos árakon. 10632

Calderoni és Társa Budapest, 10701 Váci-utca 1 és Kishid-n. 8. Szalon-lorgnettek. Színházi, katonai, vadász- és verseny-látcsövek alumíniumból, legújabb szerkezetű. Zeiss, Busch és Goerz-féle prisms távcsövek. Finom szemüvegek és orrcsipes-tök tartós és csinos foglaltványokban. Terem- és ablakhőmérők, gazdaságokban nélkülözhetetlen maximal, minimal-hőmé-rők, ligany- és Aneroid legújalmérők, esőmérők, hygrométerek, hitelesített szeszmérők, bor- és mustmérők. Fényképezési készülékek műkedvelők, turisták stb. számára. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Vértess-féle sóborszesz Minden házbán szükséges.

Testesség, Kövértestűség.

Hogy nyúlánkká legyünk a nélkül, hogy az egészségünknek ártson, használjuk a Píluless Apollót...

Ez a titka minden elegáns hölgynek, ki nyúlánk és fiatalos alakját megakarja őrizni...

J. Ratié, Pharmacien, 5, Passage Verdean, Paris (9e).

Raktár Berlinben: B. Hadra, gyógyszerész, Spandauerstrasse 77.

Ausztria-Magyarországban: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12.

Ha szép akar lenni, Végz névelv elállított Angyal-crém...

Angyal-crém, az biztosítva van minden arczféltől, májfolttól, pattanástól, bőrpírtól, foltoktól, szeméremtől, korcsos bőrtől, ki-vörösségtől, korcsos bőrtől, ki-vörösségtől, ki-vörösségtől...

Továbbá Török József gyógyszerész, Budapest, Kira-y-u. 12 és minden gyógyszertárban.

Szépitőszert Balassa-féle valódi angol ugorokatej. Főzeték: Balassa Kornél gyógyszerész, Budapest, dési hely: Erzsébetfalva 15.

SCHÖNWALD IMRE magyar órásmester és ékszergyáros Pécssett 122. sz. Legalkalmasabb, maradandó értékű ajándék-tárgyak! 14 karátos arany kereszt, 14 karátos arany kereszt, 14 karátos arany kereszt...

TÉL 1904. Az idény nagy divatja Amerikai Női Bluz. VÁRADY BÉLA, BUDAPEST IV., Kishid-utca 9.

Szenzációs találmánynak. INGVEN! Készítők: SZÉSZIÁRTALY, VESZÉLY KIZÁRVA.

Vértess M. és fia. Készítők: SZÉSZIÁRTALY, VESZÉLY KIZÁRVA.

Kováts Béla kocsigyártó Budapest, V., Lipót-kört 3.

Császárfürdő BUDAPESTEN téli és nyári gyógyhely.

6 havi próbára! 3 havi hitel! Teljesen ingyen!

System Roskopf Patent-horgony remontoir-óráimat 99. számú ólomzárral.

KONRAD JÁNOS első óragyár által, Brűx 1138. sz. (Csehország).

KWIZDA FERENCZ JÁNOS és kir. osztály-magyar, kir. román és bolgár hercz, adv. szállító. KWIZDA-féle Restitutions-fluid.

Próba-babákat minden kívánt nagyságban, legújabb és legszebb alakban, magánhasználatra is ajánl.

VASÁRNAPI UJSÁG. SZERKESZTŐ: NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, DECEMBER 11.

50. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM.) NAGY MIKLÓS. MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, DECEMBER 11.

Előzetesi feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és... POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt...

PETELEI ISTVÁN.

Hosszú hallgatás után, mely szokatlan gyorsan termő napjainkban, újra megszólalt a magyar irodalom kórusában...

Keveset szerepelt mindenkor Petelei István. Az a külső mozgalmasság, mely kiváló írók életét jellemezni szokta, teljesen hiányzik nála...

Azóta elvonultan él, az év három szakában Marosvásárhelyt, nyáron pedig Szovátán, ebben a sóstavas, kies fekvésű, kis faluban...

Portrait of Petelei István. PETELEI ISTVÁN.